

CYBERKULTUROWA WIZJA

HARD & SOFT POWER

CYBERKULTUROWA WIZJA: Architektura Siły TechnoRepubliki

Od zależnej kultury platform do suwerenności kulturowej TechnoRepubliki

Hard – Soft – Smart – Power

Synergia odporności materialnej, atrakcyjności kulturowej i inteligentnego zarządzania danymi.

Państwo Misyjne, Agentowe i Merytokratyczne

Zarządzanie przez wyniki (KPI) i misję, a nie tylko procedury, wspierane przez systemy AI.

Kultura i Sztuka jako Systemy Siły

Twórczość i język traktowane jako strategiczna infrastruktura budująca odporność i markę państwa.

Demokratyczna Kontrola i Jawność Algorytmów

System kierowany danymi, ale w pełni nadzorowany przez Naród i chroniony konstytucyjnie.

NotebookLM

FORMUŁA NACZELNA

Polska potrzebuje jednocześnie siły materialnej, zdolności kulturowego przyciągania oraz inteligentnego regulatora, który uczy się szybciej niż otoczenie.

FORMUŁA SIŁY:

Zdolność Polski = ochrona × przyciąganie × integracja × prawomocność

*Od zależnej kultury platform do suwerenności kulturowej i klasy sprawczej.
Rzeczpospolita ma tworzyć, przyciągać i nadawać kierunek.*

Spis treści

Synteza wykonawcza	4
Najważniejsze rozstrzygnięcia	4
1. Formuła naczelna: siła zdolności w epoce AI	7
1.1. Zapis i rozwinięcie formuły	7
1.2. Cztery wymiary siły i formuła iloczynowa	7
1.3. Od Manifestu do Wizji: siedem tez, cztery wymiary	9
1.4. Model 3A jako pętla Wizji	11
2. Diagnoza: od zależnej kultury platform do państwa bez domkniętej pętli	11
2.1. Trzy poziomy kryzysu	12
2.2. Mapa patologii i bezpieczników	12
2.3. Analiza strategiczna SWOT/TOWS	15
3. Osiem tez Wizji i ich uzasadnienie	16
3.1. Teza 1 — Granica suwerenności przesunęła się do warstwy poznawczej	16
3.2. Teza 2 — Siła jest iloczynem, nie sumą	16
3.3. Teza 3 — Kultura jest regulatorem drugiego rzędu	17
3.4. Teza 4 — Bez polszczyzny w AI nie ma suwerenności kulturowej	17
3.5. Teza 5 — Klasa sprawcza ery AI jest nośnikiem smart power	18
3.6. Teza 6 — Państwo musi uczyć się szybciej niż otoczenie	18
3.7. Teza 7 — Regulator bez kontroli staje się aparatem panowania	19
3.8. Teza 8 — Wpływ zewnętrzny wynika z dowieszonego wyniku	19
4. Pięć dróg dowodowych: cybernetyka, system, sieć, technologia, urząd	21
4.1. Uzasadnienie cybernetyczne: państwo jako regulator z modelem	21
4.2. Uzasadnienie systemowe: punkty dźwigni i warstwy	24
4.3. Uzasadnienie sieciowe: węzły, mosty i centralność	26
4.4. Uzasadnienie technologiczne: stos suwerenności i kultura w modelach	27
4.5. Uzasadnienie ustrojowe: mandat, podział ról i kontrola regulatora	28
4.6. Test pięciu uzasadnień	30
5. Model docelowy: Cyberkulturowa TechnoRepublika	31
5.1. Smart power w praktyce: jeden łańcuch zdolności	31
5.2. Klasa sprawcza w ekosystemie kultury i technologii	31
5.3. Nowa kultura organizacyjna państwa	33
5.4. Organizacje międzynarodowe jako lewar polskiej strategii	34
6. Portfel misji, pakiety i inicjatywy flagowe	35
6.1. Dziesięć misji transformacyjnych M1–M10	35
6.2. Pakiety A–L: kultura jako infrastruktura siły	36
6.3. Inicjatywy flagowe	37
6.4. Sojusz pokoleń: zasada podwójnego klucza	38
7. Monitorowanie, kontrola demokratyczna i harmonogram	39
7.1. Tablica wyników TechnoRepubliki	39
7.2. Poziomy monitorowania i mechanizmy kontrolne	40
7.3. Pakiet legislacyjny i instytucjonalny	41
7.4. Harmonogram transformacji	42

8. Spójność koncepcji TechnoSanacji i manifest końcowy	43
8.1. Miejsce Wizji w Bibliotece TechnoSanacji	43
8.2. Napięcia nierozstrzygnięte	45
8.3. Manifest końcowy.....	46
Aneks 1. Słownik pojęć, terminów i skrótów.....	48
A1.1. Strategia, siła państwa i klasa sprawcza	48
A1.2. Cybernetyka, sterowanie i myślenie systemowe	49
A1.3. Sieci, platformy i powiązania	50
A1.4. Technologia, dane i sztuczna inteligencja	50
A1.5. Ustrój, kontrola i odpowiedzialność.....	51
A1.6. Kultura, twórczość i pokolenia	52
A1.7. Skróty, akronimy i oznaczenia	53
Aneks 2. Bibliografia.....	54
A2.1. Dokumenty programowe i destylaty TechnoSanacji	54
A2.2. Cybernetyka, sterowanie i teoria systemów	55
A2.3. Siła państwa, strategia i instytucje.....	56
A2.4. Kultura, pamięć, dyplomacja publiczna i gospodarka kreatywna	56
A2.5. Sieci, platformy i współzależność	57
A2.6. Technologia, sztuczna inteligencja i odporność poznawcza	57
A2.7. Akty prawne i dokumenty instytucjonalne	58
Aneks 3. Nota metodologiczna.....	59

TEZA DOKUMENTU

Suwerenność XXI wieku przebiega przez energię, dane, modele AI, przemysł, język, pamięć i kulturę. Formalna niepodległość nie gwarantuje już realnej sprawczości. Wizja opisuje państwo, w którym siła materialna, kulturowe przyciąganie, inteligentny regulator i prawomocność władzy mnożą się wzajemnie, a nośnikiem tej siły staje się nowa klasa sprawcza – przedsiębiorcy, twórcy, inżynierowie i obywatele ery AI – działająca pod kontrolą Narodu.

Synteza wykonawcza

Cyberkulturowa Wizja odpowiada w Bibliotece TechnoSanacji na pytanie „**Dokąd?**”. Manifest mówi, dlaczego zmiana jest potrzebna; Misja wskazuje, kto ma ją przeprowadzić; Strategia – jak jej bronić; Wizja pokazuje, jaką siłę ma zbudować Rzeczpospolita i jak ta siła ma być kontrolowana. Wydanie porządkuje dokument wokół formuły naczelnej, ośmiu tez i pięciu dróg dowodowych i wiąże z Manifestem TechnoSanacji 2.0, który eksponuje pojęcie **nowej klasy sprawczej – przedsiębiorców ery sztucznej inteligencji**.

Punkt wyjścia jest prosty: państwo może zachować formalną niepodległość, a jednocześnie utracić zdolność samodzielnego rozpoznania, decyzji, produkcji i opowiadania własnej przyszłości. Granice suwerenności biegną dziś przez centra danych, modele AI, chmurę, energetykę, łańcuchy dostaw, szkołę, język, pamięć zbiorową i algorytmy rekomendacyjne. Kto nie kontroluje tych torów, ten wykonuje cudze decyzje – także w kulturze.

Najważniejsze rozstrzygnięcia

1. **Kultura jest infrastrukturą siły, a nie dekoracją budżetu ani narzędziem propagandy.** Działa jako regulator drugiego rzędu: ustala, co społeczeństwo uważa za możliwe, godne i prawdziwe.
2. **Siła państwa jest iloczynem czterech wymiarów** – ochrony (hard), przyciągania (soft), integracji (smart) i prawomocności (moral). Polityka, która wzmacnia jeden wymiar kosztem innego, osłabia całość.
3. **Nośnikiem smart power jest nowa klasa sprawcza.** Przedsiębiorcy, twórcy i inżynierowie ery AI łączą wiedzę dziedziczną, dane, agentów AI i odpowiedzialność za wynik – i przekładają kulturę na produkty, eksport i odporność.
4. **Suwerenność kulturowa w epoce AI oznacza obecność polszczyzny, dziedzictwa i polskich norm w modelach, korpusach, grafach wiedzy i standardach pochodzenia treści** – oraz niski koszt wyjścia z zależności od platform.
5. **Państwo ma być inteligentnym regulatorem, który uczy się szybciej niż otoczenie:** z modelem rzeczywistości, krótką pętlą decyzji, domkniętym sprzężeniem zwrotnym wyniku i człowiekiem, który decyduje.
6. **Regulator sam podlega regulacji.** Jawność algorytmów, prawo do uzasadnienia i odwołania, pluralizm kultury, rotacja elit i referendum jako bezpiecznik chronią przed państwem nadzoru i przechwyceniem.
7. **Sojusz pokoleń jest homeostatem wspólnoty:** Generacja Z wnosi tempo i biegłość w AI, seniorzy – pamięć i test konsekwencji; razem pracują w zasadzie podwójnego klucza.
8. **Organizacje międzynarodowe są lewarem, nie substytutem strategii:** najpierw cel narodowy, potem koalicja i instrument, na końcu zobowiązanie.

FORMUŁA SIŁY

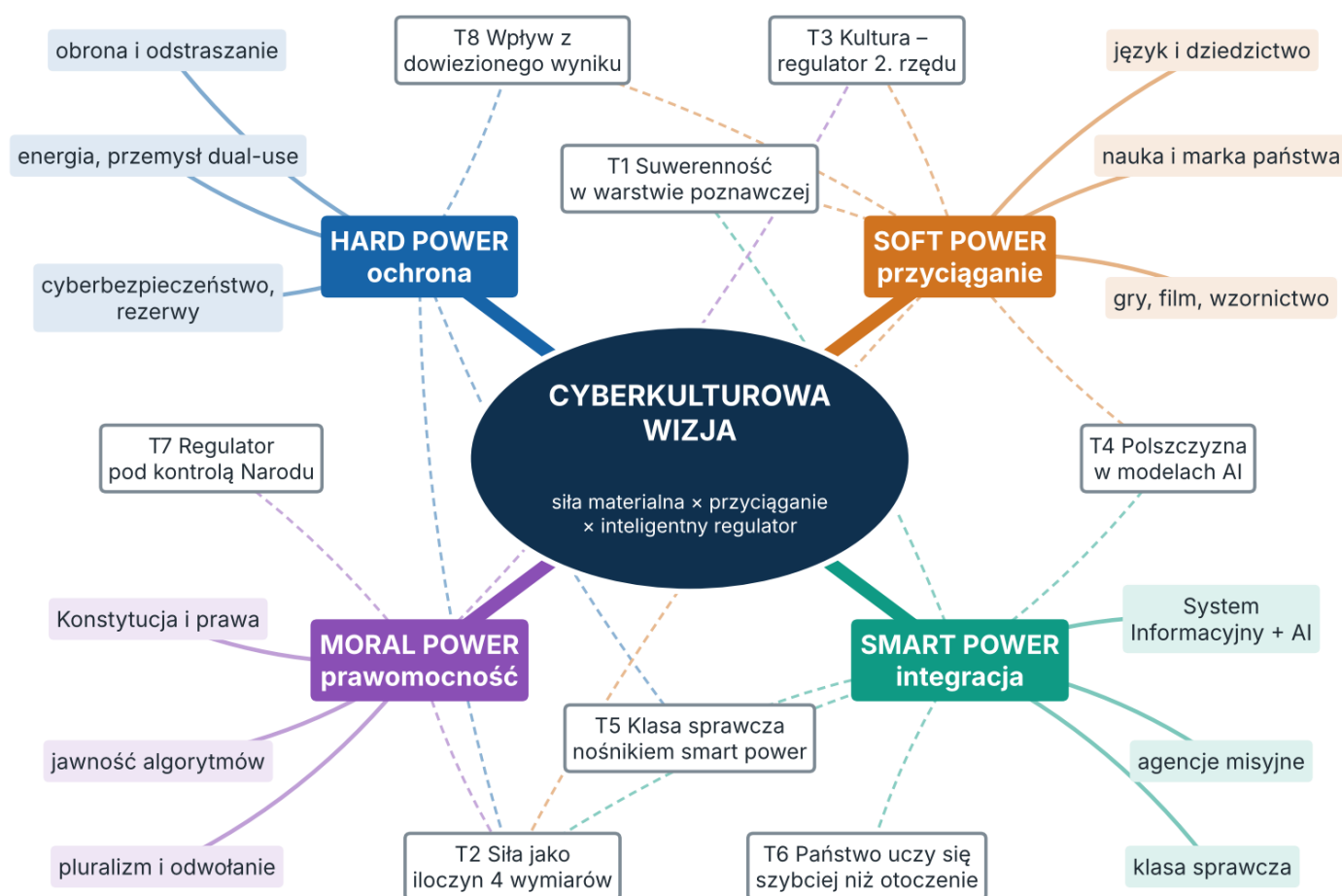
Zdolność Polski = ochrona × przyciąganie × integracja × prawomocność

Hard power × soft power × smart power × moral power. Czynniki się mnożą: jeżeli którykolwiek spada do zera, cała zdolność spada do zera. Silna armia bez prawomocności rodzi opór; piękna narracja bez zdolności wykonania rodzi drwinę; dane i AI bez kultury zaufania rodzą państwo nadzoru.

Osiem tez Wizji porządkuje to, jaką siłę Polska ma, jakiej nie ma i jaką może zbudować:

Tabela 1. Osiem tez Cyberkulturowej Wizji w zestawieniu

Nr	Teza	Wymiar siły	Najważniejsza konsekwencja
T1	Granica suwerenności przesunęła się do warstwy poznawczej: danych, modeli, języka i uwagi.	smart · soft	suwerenność mierzona kosztem wyjścia, nie deklaracją
T2	Siła jest iloczynem, nie sumą czterech wymiarów.	wszystkie	zakaz polityk jednowymiarowych
T3	Kultura jest regulatorem drugiego rzędu i infrastrukturą zaufania.	soft · moral	finansowanie zdolności kulturowych jak infrastruktury
T4	Bez polszczyzny w AI nie ma suwerenności kulturowej.	soft · smart	Narodowy Korpus Kultury i Języka, graf wiedzy, C2PA
T5	Klasa sprawcza ery AI jest nośnikiem smart power.	smart · hard	państwo jako pierwszy wymagający klient kultury i technologii
T6	Państwo musi uczyć się szybciej niż otoczenie.	smart	System Informacyjny, pętla sprawczości, agencje misyjne
T7	Regulator bez kontroli staje się aparatem panowania.	moral	bezpieczniki drugiego rzędu wpisane w ustrój
T8	Wpływ zewnętrzny wynika z dowiedzionego wyniku, nie z kampanii.	soft · hard	marka państwa i lewary międzynarodowe oparte na zdolności

Rysunek 1. Mapa myśli Cyberkulturowej Wizji – formuła naczelną, cztery wymiary siły i osiem tez

Rysunek 1 przedstawia strukturę Cyberkulturowej Wizji w postaci układu promienistego, w którego ścisłym centrum umieszczono formułę naczelną. Pierwszy pierścień wokół centrum tworzą cztery kluczowe wymiary siły państwa: ochrona (hard power), przyciąganie (soft power), integracja (smart power) oraz prawomocność (moral power).

Z kolei drugi, zewnętrzny pierścień wykresu składa się z ośmiu tez programowych, które bezpośrednio operacjonalizują i przekładają na praktykę poszczególne wymiary siły. Dla zachowania przejrzystości i spójności w całej publikacji poszczególnym wymiarom siły przypisano stałe kolory: niebieski dla hard power, pomarańczowy dla soft power, morski dla smart power oraz fioletowy dla moral power. Cała mapa myśli służy jako wizualny syntezy relacji zachodzących między ideą przewodnią, komponentami siły a tezami realizującymi cel TechnoRepubliki.

1. Formuła naczelną: siła zdolności w epoce AI

Każda publikacja programowa TechnoSanacji otwiera się formułą naczelną, wobec której weryfikuje się całą treść. Formuła Wizji pozostaje niezmienną, ponieważ odwołują się do niej Mapa wiedzy, Mapa ustrojowa i Przewodnik. Rozwinięcie formuły wskazuje, kto ma tę siłę wytwarzać (klasa sprawcza), jak ma być ona mierzona (iloczyn czterech wymiarów) i kto kontroluje regulatora (Naród, przez bezpieczniki drugiego rzędu).

1.1. Zapis i rozwinięcie formuły

FORMUŁA NACZELNA

Polska potrzebuje jednocześnie siły materialnej, zdolności kulturowego przyciągania oraz inteligentnego regulatora, który uczy się szybciej niż otoczenie.

Rozwinięcie: siła materialna chroni decyzję, ludzi i infrastrukturę; przyciąganie sprawia, że inni chcą współpracować z Polską i przyjmują jej opowieść; inteligentny regulator łączy zasoby w jeden efekt i koryguje błąd, zanim stanie się kryzysem. Wszystko to pozostaje prawomocne tylko wtedy, gdy regulator podlega obywatelom.

Formuła ma trzy człony, a każdy wyklucza inny błąd strategiczny:

Tabela 2. Człony formuły naczelnej i błędy, które wykluczają

Człon formuły	Znaczenie	Błąd, który wyklucza
„jednocześnie”	wymiary siły są komplementarne i muszą rosnąć razem	sekwencyjność: „najpierw armia, kultura później” albo odwrotnie
„siła materialna i kulturowe przyciąganie”	hard i soft power są równorzędnymi zasobami państwa	redukcję bezpieczeństwa do sprzętu, a kultury do promocji
„inteligentny regulator, który uczy się szybciej niż otoczenie”	przewagą jest tempo uczenia się i korekty, nie wielkość budżetu	państwo proceduralne, które reaguje po fakcie i nie aktualizuje modelu

1.2. Cztery wymiary siły i formuła iloczynowa

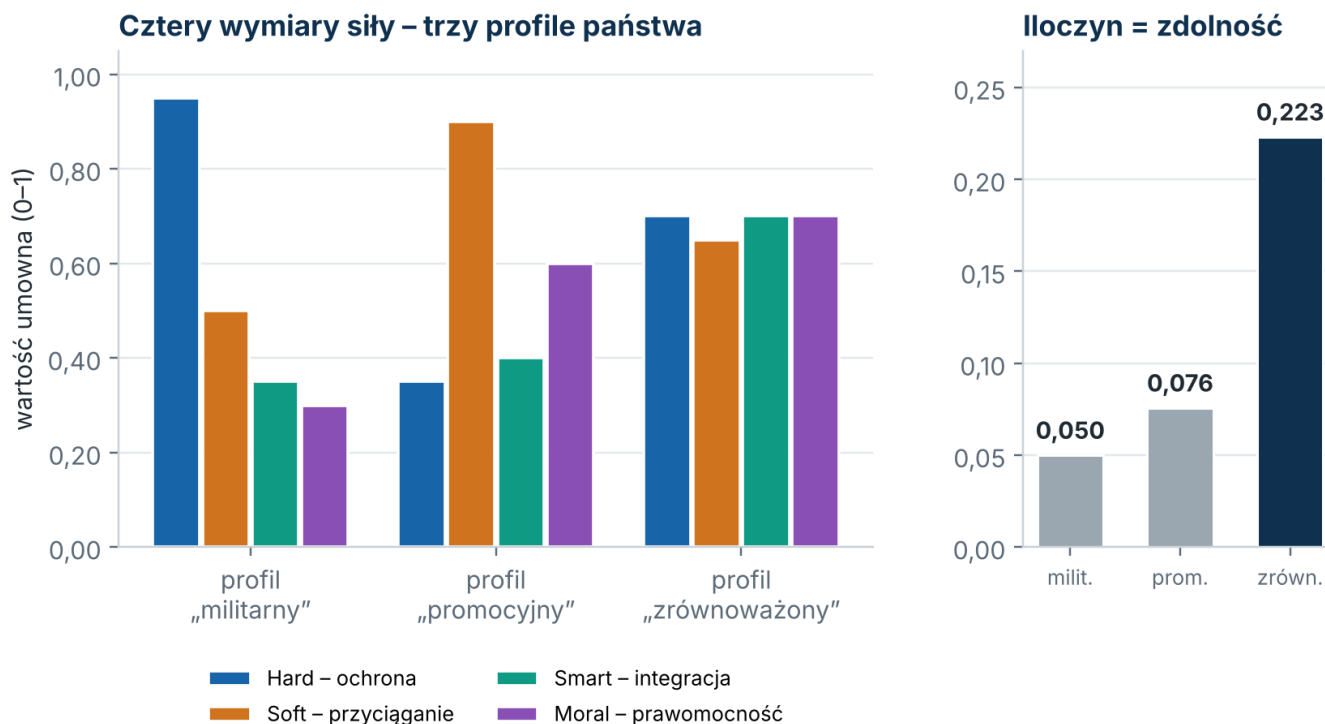
Wizja posługuje się czterema wymiarami siły. Trzy pierwsze pochodzą z klasycznej teorii stosunków międzynarodowych (hard, soft i smart power w ujęciu J. Nye’a); czwarty – moral power – jest dodatkiem TechnoSanacji: siła, która nie jest uznawana za prawomocną, zużywa się szybciej, niż się odnawia.

Tabela 3. Cztery wymiary siły TechnoRepubliki

Wymiar	Pytanie strategiczne	Odpowiedź TechnoRepubliki	Przykładowy miernik
Hard power – ochrona	Czy Polska potrafi ochronić decyzję, ludzi i infrastrukturę?	odstraszanie przez odmowę, odporność, przemysł dual-use, energia, cyberbezpieczeństwo, rezerwy	czas odtworzenia usług krytycznych; udział krajowej produkcji w zdolnościach kluczowych
Soft power – przyciąganie	Czy inni chcą współpracować z Polską i przyjmują jej opowieść?	kultura, język, nauka, marka państwa, twórczość, dyplomacja publiczna, diaspora	eksport kreatywny; zasięg polskich treści; napływ talentów
Smart power – integracja	Czy państwo potrafi połączyć zasoby w jeden efekt?	System Informacyjny, AI, agencje misyjne, controlling, portfel misji, klasa sprawcza	mediana czasu od sygnału do decyzji; odsetek misji z wynikiem
Moral power – prawomocność	Czy siła jest uznawana za prawomocną?	konstytucja, prawa obywatela, jawność, pluralizm, odpowiedzialność, prawo do odwołania	zaufanie do instytucji; skuteczność odwołań; jawność decyzji

Formuła siły ma postać iloczynu, a nie sumy. To rozstrzygnięcie metodologiczne o praktycznych skutkach: nie da się zrekompensować braku prawomocności większym budżetem obronnym ani braku zdolności wykonawczej lepszą kampanią promocyjną.

Ilustracja modelowa poniżej pokazuje, że państwo o przeciętnych, ale zrównoważonych wymiarach ma większą zdolność niż państwo z jednym wymiarem wybitnym i jednym zaniedbanym.

Rysunek 2. Formuła iloczynowa siły – ilustracja modelowa trzech profili państwa

Wykres porównuje trzy hipotetyczne profile (wartości umowne w skali 0–1, nie są to pomiary). Profil „militarny” ma wybitną ochronę, ale niską prawomocność i integrację; profil „promocyjny” – wysokie przyciąganie bez zdolności wykonania; profil „zrównoważony” – wszystkie wymiary na poziomie średnio-wysokim. Iloczyn czterech czynników (słupki po prawej) jest najwyższy dla profilu zrównoważonego, mimo że żaden z jego wymiarów nie jest najwyższy.

1.3. Od Manifestu do Wizji: siedem tez, cztery wymiary

Mapa ustrojowa TechnoSanacji opisuje relację Wizji z Manifestem jako uzasadnienie: cztery zobowiązania Manifestu przekładają się na cztery wymiary siły. Manifest TechnoSanacji 2.0 rozwinął te zobowiązania do siedmiu tez i wprowadził pojęcie klasy sprawczej. Wizja przyjmuje to rozwinięcie i pokazuje, do którego wymiaru siły wnosi wkład każda teza Manifestu.

MANIFEST 2.0 – siedem tez

1. Państwo zdolności, nie muzeum procedur
2. Suwerenność: energia, moc obliczeniowa, dane i talenty
3. Państwo płaci za wynik, nie za procedurę
4. Praca, przemysł i awans społeczny
5. Edukacja przez działanie
6. Odporność obywatelska zamiast bezradności
7. Człowiek decyduje, AI wzmacnia

WIZJA – cztery wymiary siły

- Hard ochrona
- Soft przyciąganie
- Smart integracja
- Moral prawomocność

Linia ciągła gruba – wkład główny · linia przerywana – wkład uzupełniający

Rysunek 3. Przełożenie siedmiu tez Manifestu 2.0 na cztery wymiary siły Wizji

Graf dwudzielny łączy tezy Manifestu (po lewej) z wymiarami siły (po prawej). Grubsza linia oznacza wkład główny, cieńsza – wkład uzupełniający. Najwięcej powiązań ma smart power (integracja), co potwierdza, że Manifest 2.0 przesuwą ciężar programu z deklaracji na zdolność organizowania zasobów.

Tabela 4. Siedem tez Manifestu 2.0 w języku Wizji

Teza Manifestu 2.0	Wymiar główny	Rozwinięcie w Wizji
1. Państwo zdolności, nie muzeum procedur	smart	T6 – inteligentny regulator; rozdz. 5 i 7
2. Suwerenność to energia, moc obliczeniowa, dane i talenty	hard · smart	T1, T4 – stos suwerenności; rozdz. 4.4
3. Państwo płaci za wynik, nie za procedurę	smart	T5 – państwo jako pierwszy klient; rozdz. 6
4. Praca, przemysł i awans społeczny	hard	T5 – klasa sprawcza, dual-use; rozdz. 5.3
5. Edukacja przez działanie	soft	T3 – kultura uczenia się; rozdz. 6.3
6. Odporność obywatelska zamiast bezradności	hard · moral	T3, T7 – odporność kognitywna; rozdz. 4.2
7. Człowiek decyduje, AI wzmacnia	moral	T7 – bezpieczniki drugiego rzędu; rozdz. 4.5 i 7

1.4. Model 3A jako pętla Wizji

Manifest 2.0 porządkuje projekt w triadzie: **TechnoSanacja to droga, Model 3A to metoda, TechnoRepublika to cel**. W Wizji Model 3A jest pętlą, w której kultura i technologia wzajemnie się wzmacniają. Antycypacja rozpoznaje zmianę – w technologii, w nastrojach i w narracjach. Absorpcja zamienia ją w krajową zdolność – modele, korpusy, kompetencje, produkty kultury. Adaptacja przebudowuje prawo, instytucje i kadry szybciej niż otoczenie. Bez antycypacji państwo steruje we wsteczne lustro; bez absorpcji importuje cudze rozwiązania razem z cudzymi normami; bez adaptacji kumuluje dług instytucjonalny.

Tabela 5. Model 3A w Cyberkulturowej Wizji

Człon	Pytanie	Realizacja w Wizji
Antycypacja	Co się zmienia, zanim stanie się kryzysem?	radar technologii i narracji, foresight kulturowy, Narodowy Obraz Sytuacyjny, red-team, wczesne ostrzeżenie przed FIMI
Absorpcja	Jak zamienić zmianę w polską zdolność?	korpus polszczyzny i graf wiedzy, polskie modele, zamówienia za wynik, klasa sprawcza, mikrokwalifikacje
Adaptacja	Jak przebudować reguły szybciej niż otoczenie?	pakiet ustaw, agencje misyjne z klauzulą wygaśnięcia, piaskownice regulacyjne, korekta po błędzie

2. Diagnoza:

od zależnej kultury platform do państwa bez domkniętej pętli

Diagnoza Wizji opiera się na Diagnozie Rzeczypospolitej 2026 (dokument 01) i dodaje do niej perspektywę kulturową. Wniosek jest wspólny: tempo zmian w otoczeniu przewyższa tempo adaptacji państwa, a mechanizmy wczesnego wykrywania dryfu nie działają. W wymiarze kulturowym ten dryf ma szczególną postać – część funkcji regulatora społecznego (widzialność, uwaga, wzory zachowań, pamięć) przejęły prywatne platformy.

2.1. Trzy poziomy kryzysu

Tabela 6. Kryzys Rzeczypospolitej, Unii Europejskiej i ładu globalnego

Poziom	Istota kryzysu	Skutek dla Polski	Odpowiedź Wizji
Rzeczpospolita	brak domkniętej pętli sterowania: dane nie stają się wiedzą, cele nie mają właścicieli, wynik nie jest mierzony	państwo reaguje po fakcie; wiedza i model kupowane na zewnątrz	System Informacyjny, właściciel każdej misji, controlling wyniku
Unia Europejska	nadprodukcja norm, rozproszona odpowiedzialność, regulacja zastępująca zdolność przemysłową	Polska jako wykonawca cudzych priorytetów i odbiorca kosztów zgodności	macierz interesu narodowego dla każdego zobowiązania; koalicje sektorowe
Ład globalny	konkurencja bloków, platform i mocarstw technologicznych; broń z współzależności	neutralność strategiczna jest fikcją; kto nie ma interesu, przyjmuje cudzy	suwerenność jako koszt wyjścia; lewary zamiast deklaracji

Na poziomie krajowym diagnoza wskazuje sześć powtarzalnych patologii: **proceduralizm** (zgodność formalna wypiera odpowiedzialność za rezultat), **fragmentację** (resorty optymalizują własne cele, nie wynik państwa), **outsourcing rozumu** (diagnoza i model kupowane na zewnątrz), **krótkowzroczność wyborczą** (cykl polityczny krótszy niż cykl infrastruktury), **utratę torów suwerenności** (dane, chmura, platformy i standardy zależne od podmiotów zewnętrznych) oraz **reprodukcję elit** przez lojalność sieciową zamiast dowiedzionych kompetencji.

2.2. Mapa patologii i bezpieczników

Pojęcia „struktury pasożytnicze” i „klasa próżniacza” stosowane są analitycznie, nie jako etykieta wobec dowolnej grupy. Strukturą pasożytniczą jest układ, który pobiera zasoby z systemu, nie zwiększa jego zdolności i blokuje mechanizmy korekty. Klasa próżniacza – w znaczeniu nawiązującym do T. Veblena – to warstwa korzystająca z rent, prestiżu i dostępu do regulatora bez proporcjonalnej odpowiedzialności za wynik. Jej przeciwieństwem jest klasa sprawcza z Manifestu 2.0.

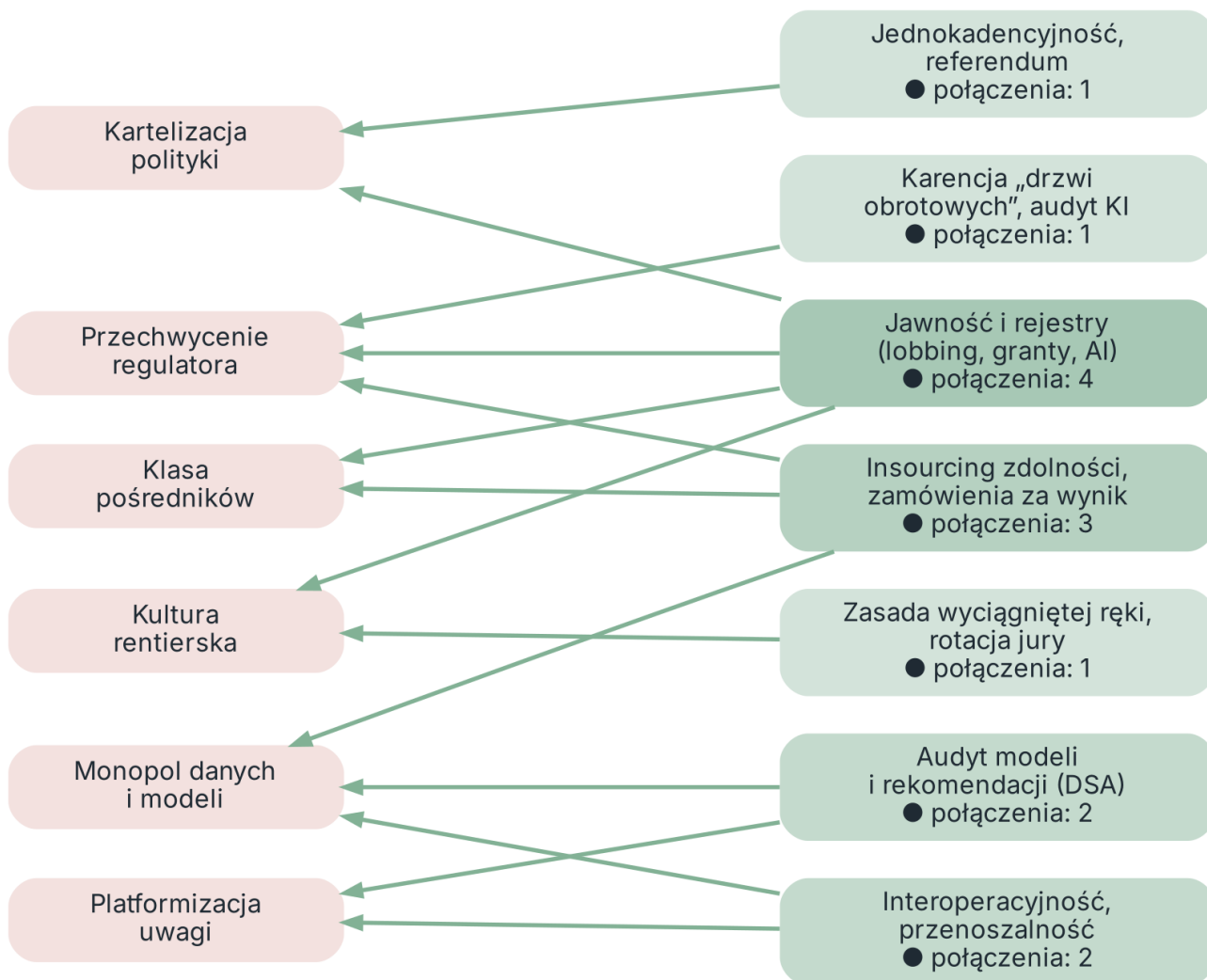
Tabela 7. Mapa patologii: mechanizm, skutek, bezpiecznik

Patologia	Mechanizm	Skutek	Bezpiecznik
Przechwycenie regulatora	regulowany podmiot przejmuje regulatora przez kadry, wiedzę lub finansowanie	prawo chroni rentę zamiast interesu publicznego	jawność, karencja „drzwi obrotowych”, audyt konfliktów interesów
Kartelizacja polityki	partie organizowane w sposób zamykający konkurencję	reprodukcja elit, rozmyta odpowiedzialność	jednokadencyjność, jawność finansów, referendum
Monopol danych i modeli	instytucja lub platforma kontroluje dane, modele i interpretację	asymetria poznawcza, zależność decyzji	interoperacyjność, suwerenne rejestry, audyt modeli, przenoszalność
Klasa pośredników	wartość przejmują pośrednicy i strażnicy dostępu	wzrost kosztów, utrata kompetencji własnych	insourcing zdolności krytycznych, zamówienia za wynik
Kultura rentierska	prestż i granty krążą w zamkniętych sieciach	konformizm, autocenzura, spadek innowacji	zasada wyciągniętej ręki, rotacja jury, otwarte dane grantowe
Platformizacja uwagi	algorytm decyduje o widzialności kultury i polityki	polaryzacja, homogenizacja, uzależnienie twórców	audyt rekomendacji (DSA), pluralizm dystrybucji, przenoszalność

Tabela 7 przedstawia szczegółowe zestawienie sześciu kluczowych patologii funkcjonowania państwa, przypisując do każdej z nich specyficzny mechanizm powstawania, negatywne skutki oraz ustrojowe bezpieczniki mające im zapobiegać. Wśród analizowanych zjawisk znalazły się m.in. przechwycenie regulatora przez regulowane podmioty, kartelizacja polityki oraz systemowe zamykanie szans na rzecz klasy pośredników i sieci rentierskich.

Dokument zwraca również uwagę na problem platformizacji uwagi, w której algorytmy kształtują widzialność kultury i debaty publicznej, generując polaryzację społeczną, a także na zagrożenia płynące z monopolu danych i modeli AI, wywołujące asymetrię poznawczą oraz uzależnienie procesów decyzyjnych od zewnętrznych podmiotów. Głównymi skutkami tych patologii są ochrona prywatnych rent kosztem interesu publicznego, nieuzasadniony wzrost kosztów, utrata własnych kompetencji analitycznych przez państwo oraz wyraźny spadek innowacyjności.

Aby neutralizować te ryzyka jako bezpieczniki zaproponowano m.in. pełną jawność procesów decyzyjnych, obowiązkowy audyt modeli oraz rekomendacji algorytmicznych, zagwarantowanie przenoszalności danych, a także uzależnienie zamawiania usług publicznych od ich realnych wyników.

Rysunek 4. Graf patologii i bezpieczników – które zabezpieczenie neutralizuje który mechanizm

Graf łączy sześć patologii (czerwone węzły po lewej) z bezpiecznikami (zielone węzły po prawej). Bezpieczniki o największej liczbie połączeń – jawność i rejestry, audyt modeli i rekomendacji oraz zamówienia za wynik – są dźwigniami o najwyższym zwrocie: jedna reforma zamyka kilka kanałów patologii.

ZASADA SANACYJNA

Każda instytucja publiczna musi udowadniać, że zwiększa zdolność systemu.

Jeżeli nie potrafi wykazać wyniku, powinna zostać przeprojektowana, połączona, wygaszona albo zastąpiona. Zasada dotyczy w równym stopniu instytucji kultury, agencji technologicznych i nowych instytucji powołanych przez TechnoRepublikę.

2.3. Analiza strategiczna SWOT/TOWS

Tabela 8. SWOT Rzeczypospolitej w perspektywie cyberkulturowej

Mocne strony	Słabe strony
Duży naród, rynek i diaspora; strategiczne położenie; kompetencje inżynierskie i informatyczne; silny sektor gier, wzornictwa i usług cyfrowych; kultura historyczna wolności i oporu; członkostwo w UE i NATO; zdolność mobilizacji kryzysowej.	Fragmentacja państwa i niskie zaufanie; zależność technologiczna w chipach, chmurze i modelach; słaba koordynacja B+R – przemysł – obrona; odpływ talentów; słaba marka strategiczna i niewielki eksport kultury; nadmiar prawa i niski poziom rozliczania wyniku.
Szanse	Zagrożenia
AI jako mnożnik produktywności i jakości usług; reindustrializacja Europy i przemysł dual-use; gospodarka kreatywna; budowa polskich modeli językowych, korpusu i infrastruktury danych; rosnące znaczenie Europy Środkowej; energia Generacji Z i doświadczenie seniorów; nowa klasa sprawcza.	Wojna i presja hybrydowa, w tym wroga ingerencja informacyjna (FIMI); uzależnienie od platform i oligopol chmury; algorytmiczna homogenizacja kultury; drenaż talentów; automatyzacja bez polityki kompetencyjnej; regulatory capture; polaryzacja i rozpad więzi.

Tabela 8 przedstawia analizę SWOT Rzeczypospolitej w perspektywie cyberkulturowej, identyfikując jej potencjał, deficyty oraz uwarunkowania zewnętrzne. Do kluczowych mocnych stron zaliczono m.in. duży rynek, wysokie kompetencje inżynierskie i informatyczne, silny sektor gier i usług cyfrowych oraz zdolność mobilizacji kryzysowej. Z kolei główne słabe strony i zagrożenia to fragmentacja państwa, zależność technologiczna (m.in. w zakresie chmury i modeli AI), drenaż talentów oraz presja hybrydowa i wroga ingerencja informacyjna. Istotnych szans upatruje się w rozwoju sztucznej inteligencji jako mnożnika produktywności, budowie własnych polskich modeli językowych i infrastruktury danych, a także reindustrializacji i przemyśle dual-use.

Analiza TOWS prowadzi do czterech strategii.

- **SO** – wykorzystać kompetencje inżynierskie i sektor kreatywny do budowy polskich modeli, korpusu i eksportu treści.
- **WO** – użyć szansy AI do skrócenia pętli decyzyjnej państwa i zastąpienia procedur kontraktami wyniku.
- **ST** – zbudować odporność kognitywną przez prebunking, edukację medialną i standard pochodzenia treści, a nie przez cenzurę.
- **WT** – ograniczyć zależność od platform planami wyjścia, interoperacyjnością i zasadą przenoszalności.

Polska nie wygra wyłącznie tanią pracą, regulacją, wielkością rynku ani samymi wydatkami obronnymi; przewagą musi być zdolność łączenia zasobów w system szybszy od konkurencji.

3. Osiem tez Wizji i ich uzasadnienie

Tezy przekładają formułę naczelną na twierdzenia, które można sprawdzić. Każda teza ma uzasadnienie, konsekwencję programową i warunek falsyfikacji – okoliczność, która, gdyby wystąpiła, zmusiłaby do jej rewizji. To wymóg kultury prawdy operacyjnej: Wizja nie jest wyznaniem wiary, lecz modelem podlegającym korekcie.

3.1. Teza 1 — Granica suwerenności przesunęła się do warstwy poznawczej

Suwerenność XXI wieku nie kończy się na terytorium. Biegnie przez dane, modele AI, standardy, kanały dystrybucji treści i uwagę obywateli.

- Państwo może zachować granice i utracić zdolność samodzielnego rozpoznania i decyzji, jeżeli jego dane, chmura i modele są pod cudzą kontrolą.
- W literaturze współzależności (Farrell i Newman) sieci gospodarcze i informacyjne stają się narzędziem przymusu: kto kontroluje węzeł, ten może odciąć lub obserwować.
- Manifest 2.0 definiuje suwerenność jako niski koszt wyjścia z zależności i zdolność działania w trybie odciętych – nie jako autarkię.

Konsekwencja programowa: każda zdolność krytyczna (dane, chmura, model, kanał komunikacji) otrzymuje plan wyjścia i tryb pracy odciętej.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby zależność od zewnętrznych platform nie wpływała na swobodę decyzji państwa w sytuacjach kryzysowych.

3.2. Teza 2 — Siła jest iloczynem, nie sumą

Ochrona, przyciąganie, integracja i prawomocność mnożą się wzajemnie; zaniedbanie jednego wymiaru zeruje efekt pozostałych.

- Hard power bez moral power wywołuje opór i koalicje równoważące; soft power bez hard power nie chroni przed przymusem.
- Smart power (Nye, Komisja CSIS 2007) definiuje się jako umiejętność łączenia instrumentów – bez niej zasoby pozostają sumą wysp.
- W ujęciu cybernetycznym wymiary są sprzężone: utrata zaufania (moral) obniża skuteczność komunikacji (soft) i wykonania (smart).

Konsekwencja programowa: budżet i ocena polityk prowadzone są w macierzy czterech wymiarów; reforma wzmacniająca jeden wymiar kosztem innego wymaga uzasadnienia.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby państwa o jednym dominującym wymiarze trwale osiągały większy wpływ niż państwa zrównoważone.

3.3. Teza 3 — Kultura jest regulatorem drugiego rzędu

Kultura ustala normy, symbole, język celów i granice wspólnoty – to, co społeczeństwo uważa za możliwe, godne, prawdziwe i pożądane.

- Kossecki opisuje kulturę przez normy poznawcze, ideologiczne i etyczne, które sterują zachowaniem skuteczniej niż przepis.
- Bez kultury odpowiedzialności procedura staje się rytuałem; bez kultury innowacji środki na B+R zamieniają się w granty bez wdrożeń.
- Kultura nie może być dekoracją budżetu ani propagandą władzy – działa tylko jako wolny, pluralistyczny i odporny regulator społeczny.

Konsekwencja programowa: instytucje kultury, biblioteki i domy kultury są finansowane jak infrastruktura zaufania i odporności, z miernikiem uczestnictwa, a nie liczby wydarzeń.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby zmiany prawa i procedur skutecznie zmieniały zachowania niezależnie od norm kulturowych.

3.4. Teza 4 — Bez polszczyzny w AI nie ma suwerenności kulturowej

Modele językowe stają się pośrednikiem między obywatelem a wiedzą. Jeżeli polszczyzna, prawo, historia i dziedzictwo są w nich słabo reprezentowane, kultura narodowa traci zasięg i wpływ na normy.

- Generatywna AI zwiększa indywidualną kreatywność, ale zmniejsza zbiorową różnorodność nowych treści (Doshi i Hauser, 2024) – bez własnych zasobów grozi homogenizacja.
- Modele trenowane rekursywnie na treściach generowanych przez modele tracą różnorodność rozkładu (Shumailov i in., 2024) – wartość rośnie dla autentycznych, opisanych źródeł.
- Istnieją załączki polskich modeli (m.in. PLLuM, Bielik); brakuje licencjonowanego korpusu narodowego, grafu wiedzy i mechanizmu wynagradzania twórców.

Konsekwencja programowa: Narodowy Korpus Kultury i Języka, graf wiedzy, standard pochodzenia treści (C2PA Polska) i licencjonowanie danych treningowych z wynagrodzeniem twórców.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby globalne modele utrzymywały pełną jakość i różnorodność w języku polskim bez krajowych zasobów i standardów.

3.5. Teza 5 — Klasa sprawcza ery AI jest nośnikiem smart power

Przedsiębiorcy, twórcy, inżynierowie i obywatele, którzy łączą wiedzę dziedzinową, dane, agentów AI i odpowiedzialność za wynik, przekładają kulturę i technologię na produkty, eksport i odporność.

- Manifest 2.0: mały zespół wspierany przez agentów AI może projektować, testować i wdrażać szybciej niż niejedna instytucja.
- Literatura o zarządzaniu produktem wskazuje przesunięcie roli menedżera w stronę orkiestratora i nadzorcy agentów AI (destylat Edukacja–Innowacja).
- Gry, film, wzornictwo i oprogramowanie generują efekty rozlewania (creative spillovers) w przemyśle i obronności – kultura staje się kanałem eksportu technologii.

Konsekwencja programowa: państwo jako pierwszy wymagający klient: zamówienia przedkomercyjne, nagrody za wynik, piaskownice regulacyjne i kapitał wzrostu dla firm kreatywno-technologicznych.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby wzrost liczby małych zespołów wspieranych przez AI nie przekładał się na wartość dodaną, eksport ani odporność.

3.6. Teza 6 — Państwo musi uczyć się szybciej niż otoczenie

Przewagą regulatora jest tempo uczenia się i korekty: model rzeczywistości, wymagana różnorodność reakcji, krótka pętla decyzji i domknięte sprzężenie zwrotne wyniku.

- Prawo wymaganej różnorodności (Ashby): regulator o mniejszej różnorodności niż otoczenie przegrywa ze złożonością.
- Twierdzenie Conanta–Ashby’ego: dobry regulator musi być modelem systemu, którym steruje.
- Strategia AI-Cyber: szybkość pętli jest ważniejsza niż wielkość budżetu; mierniki czasu wykrycia i reakcji stają się wskaźnikami ustrojowymi.

Konsekwencja programowa: System Informacyjny TechnoRepubliki, karta każdej misji, pętla sprawczości (rozpoznanie → decyzja → wykonanie → wynik → korekta).

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby państwa z dłuższą pętlą decyzyjną osiągały porównywalne wyniki w warunkach szybkiej zmiany technologicznej.

3.7. Teza 7 — Regulator bez kontroli staje się aparatem panowania

Państwo zdolne bez kontroli regulatora produkuje państwo nadzoru; kontrola bez zdolności produkuje proceduralną wydmuszkę. Ustrój musi domknąć obie pętle.

- Cybernetyka drugiego rzędu: obserwator jest częścią obserwowanego systemu, ma własne interesy i reprodukuje sam siebie.
- Żelazne prawo oligarchii (Michels) dotyczy także ruchów reformatorskich – bezpieczniki muszą działać od początku.
- Granica między obroną informacyjną a propagandą państwową jest granicą między TechnoRepubliką a państwem nadzoru.

Konsekwencja programowa: rejestr systemów AI administracji, prawo do uzasadnienia i odwołania, zakaz ukrytego profilowania politycznego, rotacja elit, referendum jako bezpiecznik.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby państwa o silnym aparacie analitycznym trwale unikały nadużyć bez niezależnej kontroli.

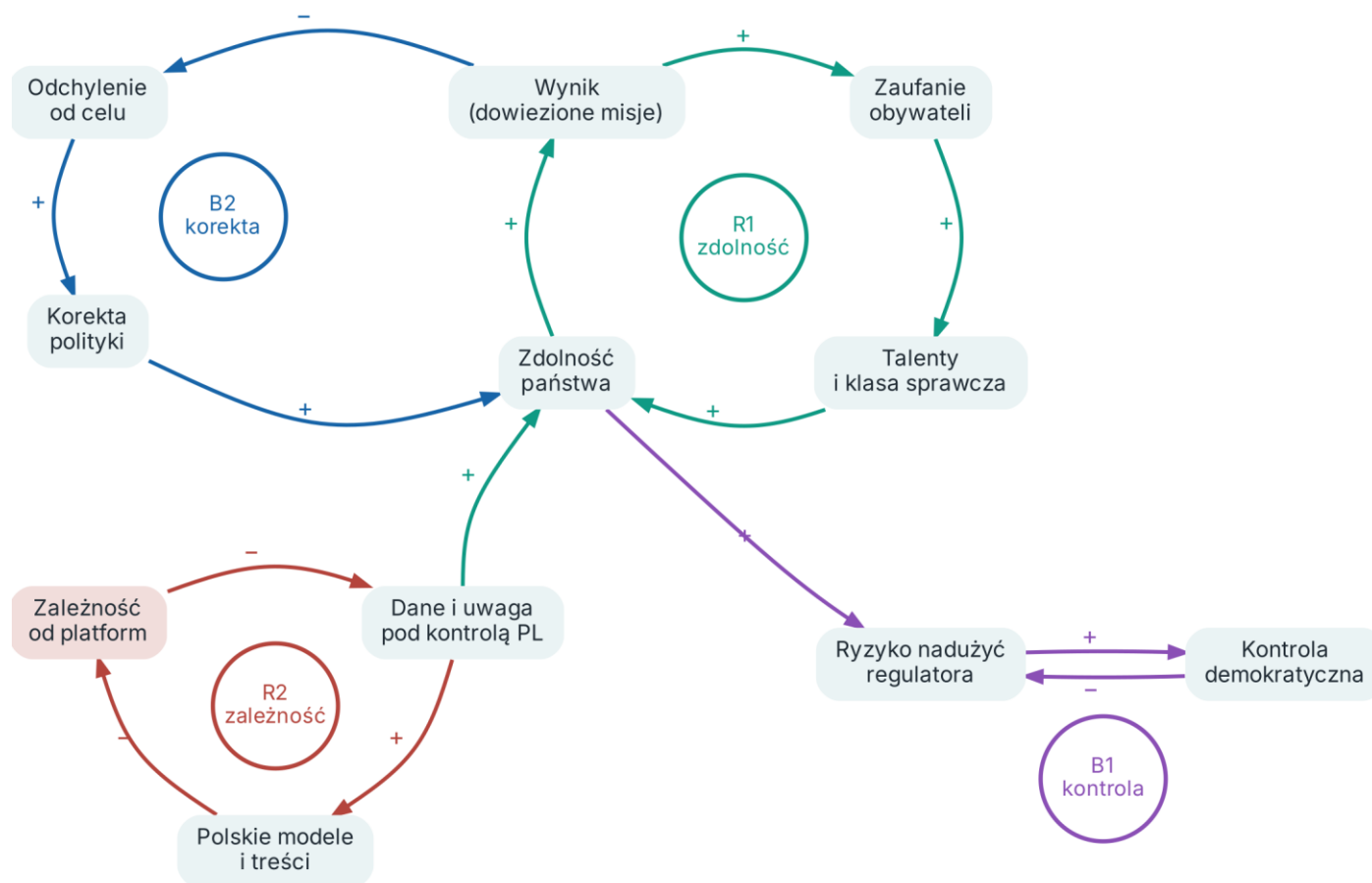
3.8. Teza 8 — Wpływ zewnętrzny wynika z dowiedzonego wyniku

Marka państwa nie powstaje z kampanii, lecz z produktów, nauki, kultury i wiarygodności. Organizacje międzynarodowe są lewarem, nie substytutem strategii.

- Konkurencyjna tożsamość (Anholt): reputacja państwa wynika z tego, co robi, a nie z tego, co o sobie mówi.
- Dyplomacja publiczna (Cull, Melissen) działa przez słuchanie, kulturę, wymianę i nadawanie – wszystko wymaga realnej treści.
- Strategia DIME+T+L: dyplomacja, informacja, wojsko, gospodarka, technologia i prawo muszą realizować wspólną mapę celów.

Konsekwencja programowa: Instytuty TechnoRepubliki, Polska Fabryka Opowieści, Games for Poland i zasada lewarowania: cel narodowy → koalicja → instrument → zobowiązanie.

Warunek falsyfikacji: teza wymagałaby rewizji, gdyby kampanie wizerunkowe bez zmiany zdolności trwale podnosiły pozycję negocjacyjną państwa.

Rysunek 5. Diagram pętli przyczynowych Wizji – dwie pętle wzmacniające i dwie równoważące

Rysunek 5 przedstawia diagram pętli przyczynowych Wizji, na który składają się dwie pętle wzmacniające oraz dwie pętle równoważące. Pierwsza pętla wzmacniająca, R1 (zdolność), ukazuje pozytywne sprzężenie, w którym wysoki wynik i dowiedzione misje budują zaufanie obywateli. Zaufanie to przyciąga oraz zatrzymuje talenty i klasę sprawczą, co bezpośrednio podnosi ogólną zdolność państwa do działania. Zwiększona zdolność państwa przekłada się na lepsze wyniki realizowanych celów, domykając samowzmacniający się cykl rozwoju.

Druga pętla wzmacniająca, R2 (zależność), przedstawia zjawisko negatywne, w którym wysoka zależność od zewnętrznych platform zmniejsza kontrolę nad polskimi danymi i uwagą. Oslabia to rozwój polskich modeli oraz treści, co z kolei jeszcze bardziej pogłębia zewnętrzną zależność technologiczną. Pętla równoważąca B1 (kontrola) służy mitygowaniu zagrożeń poprzez powstrzymanie ryzyka nadużyć regulatora za pomocą skutecznej kontroli demokratycznej.

Z kolei pętla równoważąca B2 (korekta) odpowiada za wygrywanie odchyleń od założonych celów i wprowadzanie korekt polityki cyfrowej. Odpowiednio skorygowana polityka wzmacnia zdolność państwa, chroniąc je przed kryzysami i dryfem wykonawczym. Głównym zadaniem polityki strategicznej jest zatem ciągłe uruchamianie pętli R1, przerywanie pętli R2 oraz utrzymywanie w pełnej gotowości mechanizmów B1 i B2.

4. Pięć dróg dowodowych: cybernetyka, system, sieć, technologia, ustrój

Publikacje TechnoSanacji uzasadniają tezy kilkoma niezależnymi drogami. Jeżeli teza przechodzi test na każdej z nich, jest mocna; jeżeli tylko na jednej – wymaga dalszej pracy. Wizja stosuje pięć dróg: cybernetyczną (sterowanie i sprzężenie zwrotne), systemową (całość, warstwy i punkty dźwigni), sieciową (węzły, połączenia i centralność), technologiczną (stos zdolności i jego zależności) oraz ustrojową (podział władzy, mandat i kontrola).

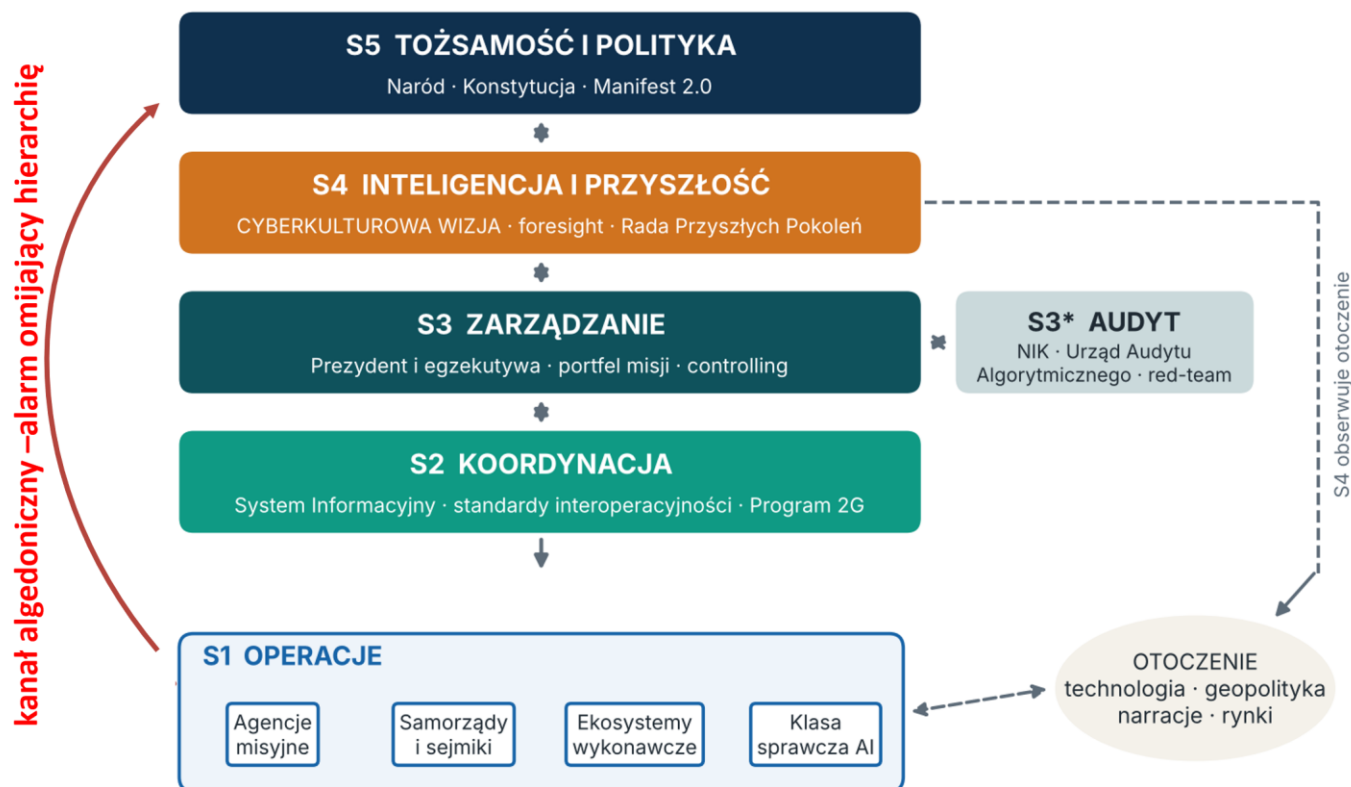
4.1. Uzasadnienie cybernetyczne: państwo jako regulator z modelem

Cybernetyka traktuje państwo jako regulator wielkiej złożoności. Zgodnie z prawem wymaganej różnorodności regulator musi dysponować co najmniej taką różnorodnością reakcji jak środowisko, które próbuje stabilizować. Nie oznacza to rozrostu biurokracji; oznacza modularność, delegację, sieć agentów, szybki dostęp do danych i zdolność uczenia się. Polska szkoła cybernetyki dostarcza języka opisu: Mazur – układ samodzielny z homeostatem, torem informacyjnym i energetycznym; Kossecki – sterowanie społeczne przez normy poznawcze, ideologiczne i etyczne, czyli właśnie przez kulturę.

Tabela 9. Funkcje układu samodzielnego w Cyberkulturowej Wizji

Funkcja	Rola cybernetyczna	Realizacja w TechnoRepublice	Ryzyko przy awarii
Receptor	odbiór sygnałów z otoczenia	statystyka, wywiad, nauka, sygnały obywatelskie, czujniki infrastruktury, nastuch narracji	ślepotą na zmianę
Korelator	model rzeczywistości i przetwarzanie	System Informacyjny, analityka, AI, foresight, red-team	decyzje na fałszywym modelu
Decydent	wybór celu i akceptacja ryzyka	konstytucyjnie odpowiedzialna władza	rozmyta odpowiedzialność
Efektor	wykonanie	agencje misyjne, samorząd, wojsko, spółki, ekosystemy, klasa sprawcza	dokumenty zamiast wyniku
Homeostat	utrzymanie równowagi i norm	sądy, audyt, kontrola parlamentarna i obywatelska, media, wolna kultura	dryf lub przechwycenie
Sprzężenie zwrotne	porównanie wyniku z celem i korekta	publiczny pomiar wyniku, analiza odchyłeń, korekta polityki	powtarzanie błędów

Model Systemu Zdolnego do Przetrwania (VSM) S. Beera pozwala przypisać te funkcje instytucjom. Mapa ustrojowa TechnoSanacji umieszcza Wizję w funkcji S4 – inteligencji i przyszłości. To funkcja, która chroni państwo przed „sterowaniem we wsteczne lusterko”: obserwuje otoczenie, buduje scenariusze i proponuje zmianę, zanim operacje (S1) odczują kryzys. Sygnał algedoniczny – alarm omijający hierarchię – ma w TechnoRepublice postać prawa obywatela, mentora i sygnalisty do zgłoszenia zagrożenia bezpośrednio do właściciela misji.

**Rysunek 6. Model Systemu Zdolnego do Przetrwania (VSM)
– przypisanie funkcji S1–S5 instytucjom TechnoRepubliki**

Schemat pokazuje pięć funkcji VSM. S5 (tożsamość i polityka) to Naród, Konstytucja i Manifest; S4 (przyszłość) – Wizja, foresight i Rada Przyszłych Pokoleń; S3 (zarządzanie) – egzekutywa i controlling cybernetyczny, S3* – niezależny audyt; S2 (koordynacja) – System Informacyjny i standardy interoperacyjności; S1 (operacje) – agencje misyjne, samorządy, ekosystemy i klasa sprawcza. Czerwona strzałka oznacza kanał algedoniczny omijający hierarchię.

Kulturę Wizja traktuje jak system cybernetyczny o domkniętej pętli. Cyberkulturowa pętla prowadzi od rozpoznania nastrojów i narracji, przez modelowanie, decyzję strategiczną i wykonanie w ekosystemach, do pomiaru wyniku i korekty. Kluczowe jest ostatnie ogniwo: demokratyczne sprzężenie zwrotne – audyt, kontrola społeczna, red-teaming i jawne wskaźniki – sprawia, że kultura wzmacnia państwo, ale pozostaje pod kontrolą obywateli.

Rysunek 7. Cyberkulturowa pętla Technorepubliki – kultura zarządzana jak system cybernetyczny

Infografika przedstawia sześć paneli pętli: rozpoznanie kulturowe, modelowanie, decyzję strategiczną, wykonanie i ekosystemy, wynik i odporność oraz korektę i kontrolę. Centrum tworzy rdzeń danych i AI, który łączy instytucje kultury, ekosystemy kreatywne i agencje techniczne. W ujęciu Manifestu 2.0 pętla ta jest szczególnym przypadkiem pętli sprawczości: rozpoznanie → decyzja → wykonanie → wynik → korekta.

Wniosek cybernetyczny. Wizja jest modelem docelowym (korelatorem), wobec którego mierzy się dryf państwa. Teza T6 wynika wprost z prawa Ashby’ego i twierdzenia Conanta–Ashby’ego, teza T7 – z cybernetyki drugiego rzędu, a teza T3 – z cybernetyki społecznej Kosseckiego.

4.2. Uzasadnienie systemowe: punkty dźwigni i warstwy

Myślenie systemowe pyta, gdzie interwencja daje największy efekt. D. Meadows uszeregowała punkty dźwigni od najłabszych (parametry, liczby) do najsilniejszych (cele systemu, paradygmat, zdolność zmiany paradygmatu). Większość polityk publicznych działa na najłabszych poziomach – zmienia kwoty i progi. Wizja celuje wyżej: w przepływy informacji, reguły, cele i paradygmat.

Tabela 10. Punkty dźwigni Wizji w ujęciu D. Meadows

Poziom dźwigni	Typowa polityka	Interwencja Wizji
Parametry i liczby (najłabszy)	zwiększenie dotacji, nowy program grantowy	– (traktowane jako skutek, nie przyczyna)
Pętle sprzężenia zwrotnego	sprawozdania roczne bez korekty	pętla sprawczości z właścicielem wyniku i korektą po błędzie
Przepływy informacji	dane zamknięte w resortach	System Informacyjny, publiczny pomiar wyniku, rejestry jawności
Reguły systemu	procedura jako cel	kontrakty wyniku, klauzule wygaśnięcia, zamówienia za rezultat
Samoorganizacja	centralne programy	ekosystemy, klasa sprawcza, zespoły 2G, lokalne laboratoria
Cele systemu	absorpcja środków	zdolność: ochrona × przyciąganie × integracja × prawomocność
Paradygmat (najsilniejszy)	państwo jako administrator	państwo jako inteligentny regulator podlegający obywatelom

Drugim narzędziem systemowym jest ujęcie warstwowe. Każda warstwa ma inną funkcję i inny czas reakcji: mandat Narodu i Konstytucja zmieniają się rzadko i wyznaczają ramy; strategia i interes narodowy – w cyklu lat; System Informacyjny i agencje misyjne – w cyklu miesięcy; ekosystemy wykonawcze i klasa sprawcza – w cyklu tygodni. Błędem systemowym jest mieszanie tych tempa: zmienianie Konstytucji pod bieżącą potrzebę albo prowadzenie operacji w rytmie ustawodawczym.

Rysunek 8. Warstwowa architektura TechnoRepubliki

Infografika przedstawia sześć warstw: Naród i Konstytucja (mandat, wolność, referendum, prawa cyfrowe), strategia i interes narodowy, System Informacyjny (dane, AI, modele, ostrzeganie, controlling), agencje misyjne (właściciel celu, budżet, termin, odpowiedzialność), ekosystemy wykonawcze (przemysł, nauka, samorząd, NGO, kultura, obrona) oraz obywatel i społeczeństwo kreatywne. Kultura jest podstawą mandatu społecznego i przenika wszystkie warstwy.

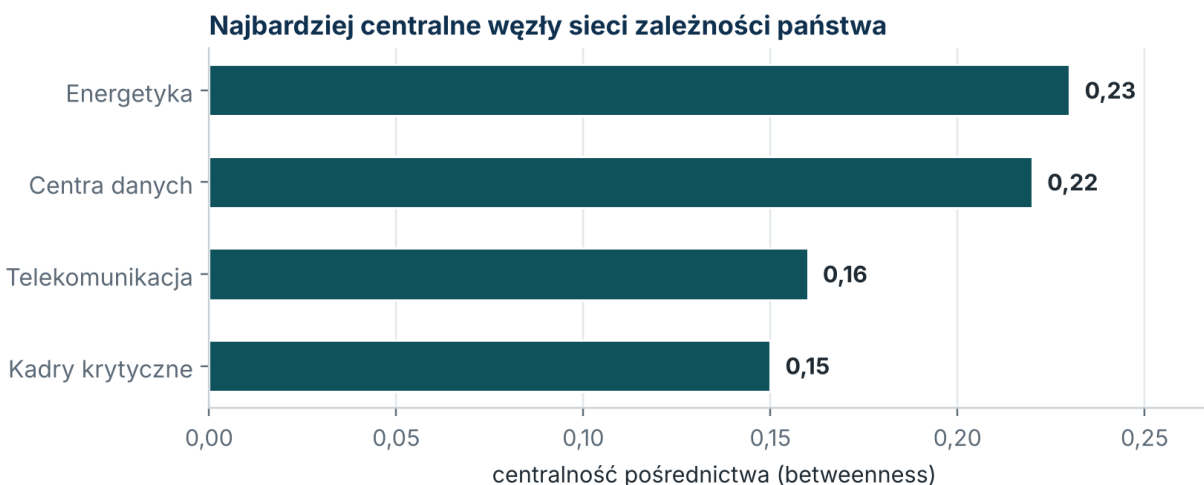
Luhmann opisuje sztukę i kulturę jako autonomiczne podsystemy społeczne z własnym kodem i logiką. Wniosek dla Wizji: państwo nie może sterować kulturą bezpośrednio, bez niszczenia jej autonomii. Może natomiast kształtować warunki brzegowe – infrastrukturę, dostęp, prawa twórców, pluralizm dystrybucji, obecność w modelach AI – i mierzyć efekty. To systemowe uzasadnienie zasady wyciągniętej ręki (arm's length) w finansowaniu kultury.

4.3. Uzasadnienie sieciowe: węzły, mosty i centralność

Siła w epoce sieci zależy od pozycji w grafie, nie tylko od zasobów. Teoria sieci dostarcza czterech twierdzeń o bezpośrednim znaczeniu dla Wizji:

- **Sieci bezskalowe** (Barabási–Albert) rozwijają się przez preferencyjne przyłączanie: bogate węzły stają się bogatsze. Platformy cyfrowe są węzłami tego typu – bez interwencji koncentracja uwagi i danych rośnie samoistnie.
- **Siła słabych więzi** (Granovetter) – nowe informacje i możliwości płyną przez luźne kontakty. Diaspora, wymiana naukowa i sieci twórców są dla Polski kanałami słabych więzi o wysokiej wartości.
- **Dziury strukturalne** (Burt) – kto łączy niepołączone skupiska, ten zyskuje przewagę informacyjną. Polska może pełnić rolę pomostu między Europą Zachodnią, Środkową, Ukrainą i krajami bałtyckimi.
- **Uzbrojona współzależność** (Farrell–Newman) – kontrola węzłów sieci (finansowych, informacyjnych, technologicznych) daje możliwość obserwacji i odcięcia. Suwerenność wymaga redundancji i alternatywnych ścieżek.

Strategia AI-Cyber TechnoSanacji zawiera ilustracyjny model sieci zależności infrastrukturalnych państwa. Najwyższą centralność pośrednictwa mają w nim energetyka, centra danych, telekomunikacja i kadry krytyczne. Wynik ma znaczenie dla Wizji: ludzie o kompetencjach krytycznych są węzłem sieci o porównywalnym znaczeniu jak infrastruktura fizyczna – co uzasadnia traktowanie talentów jak infrastruktury krytycznej.

Źródło: model ilustracyjny w destylacie „Strategia AI dla bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa Polski” (TechnoSanacja 2026).

Rysunek 9. Centralność pośrednictwa węzłów infrastruktury państwa – model ilustracyjny Strategii AI-Cyber

Wykres przedstawia wartości centralności pośrednictwa (betweenness) czterech najważniejszych węzłów w ilustracyjnym modelu sieciowym z destylatu „Strategia AI dla bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa Polski”: energetyka 0,23; centra danych 0,22; telekomunikacja 0,16; kadry krytyczne 0,15. Wartości pochodzą z modelu ilustracyjnego, a nie z pomiaru empirycznego; pokazują strukturę zależności, nie jej dokładną skalę.

Sieciowo Wizja pełni w Bibliotece funkcję łącznika: przyjmuje uzasadnienie z Manifestu i przekazuje kierunek do Misji, Strategii, Reform i Programu 2G. Graf relacji Biblioteki przedstawiono w rozdziale 8.

4.4. Uzasadnienie technologiczne: stos suwerenności i kultura w modelach

Strategia AI-Cyber opisuje ośmiowarstwowy stos zdolności: energia → chipy → moc obliczeniowa → dane → modele → agenci → kryptografia → kontrola. Wizja dodaje do niego warstwę kulturowo-językową, która decyduje o tym, czyje normy i czyj język są obecne w modelach, oraz warstwę zaufania, która decyduje, czy obywatele zaakceptują technologię. Zależność Polski jest najwyższa w dolnych warstwach (chipy – krytyczna; moc obliczeniowa i modele – wysoka), a największa niewykorzystana szansa leży w warstwach danych, języka i kultury, gdzie Polska ma zasób, którego nikt inny nie wytworzy.

Poziom zależności: chipy, moc obliczeniowa i modele – wg Strategii AI-Cyber; pozostałe warstwy – ocena ekspercka Wizji.

Rysunek 10. Stos suwerenności technologiczno-kulturowej – warstwy, poziom zależności i dźwignie

Stos przedstawia dziesięć warstw od energii do zaufania. Kolor paska oznacza ocenę poziomu zależności według Strategii AI-Cyber i oceny eksperckiej Wizji (ciemniejszy = większa zależność). Po prawej wskazano główną dźwignię polityki dla każdej warstwy. Warstwy językowo-kulturowa i zaufania są tymi, w których Polska może zbudować przewagę najszybciej i najtaniej.

AI powinna zwiększać zdolność państwa do rozpoznania wzorców, przewidywania skutków, optymalizacji zasobów i obsługi obywatela. Nie może zastąpić odpowiedzialności politycznej ani być źródłem ostatecznych norm. Decyzja dotycząca praw, wolności, użycia siły, podatków i strategicznych zobowiązań musi mieć identyfikowalnego człowieka odpowiedzialnego.

Tabela 11. Funkcje AI w systemach państwowych i warunki bezpieczeństwa

Funkcja AI	Zastosowanie	Warunek bezpieczeństwa
Analityczna	prognozy, wykrywanie anomalii, ocena polityk	jakość danych, walidacja, kontrola błędów
Operacyjna	kolejki, logistyka, energia, zdrowie, podatki	człowiek decyduje, odporność i tryb awaryjny
Kontrolna	wykrywanie nadużyć, konfliktów interesów, odchyłeń	niezależny audyt i prawo odwołania
Twórcza	projektowanie usług, komunikacja, kultura, edukacja	oznaczanie pochodzenia, prawa twórców
Symulacyjna	cyfrowe bliźniaki, gry wojenne, scenariusze	jawne założenia, red-team, pluralizm modeli
Agentowa	koordynacja zadań i dokumentów	właściciel, mandat, ograniczone uprawnienia, ślad decyzji, warunek zatrzymania

Minimalny standard agenta TechnoRepubliki – wspólny z Manifestem 2.0 i dokumentem 33 (Graf multi-agentów) – obejmuje: identyfikator i tożsamość maszynową, mandat, właściciela, prawa decyzyjne, dostęp do danych, budżet, narzędzia, mierniki, rejestr konfliktu interesów, log decyzji, warunek zatrzymania, ścieżkę eskalacji i nadzór człowieka. Polski model AI musi znać polszczyznę, prawo, historię, kulturę techniczną i lokalne instytucje. Suwerenność nie oznacza izolacji; oznacza zdolność wyboru, audytu i migracji.

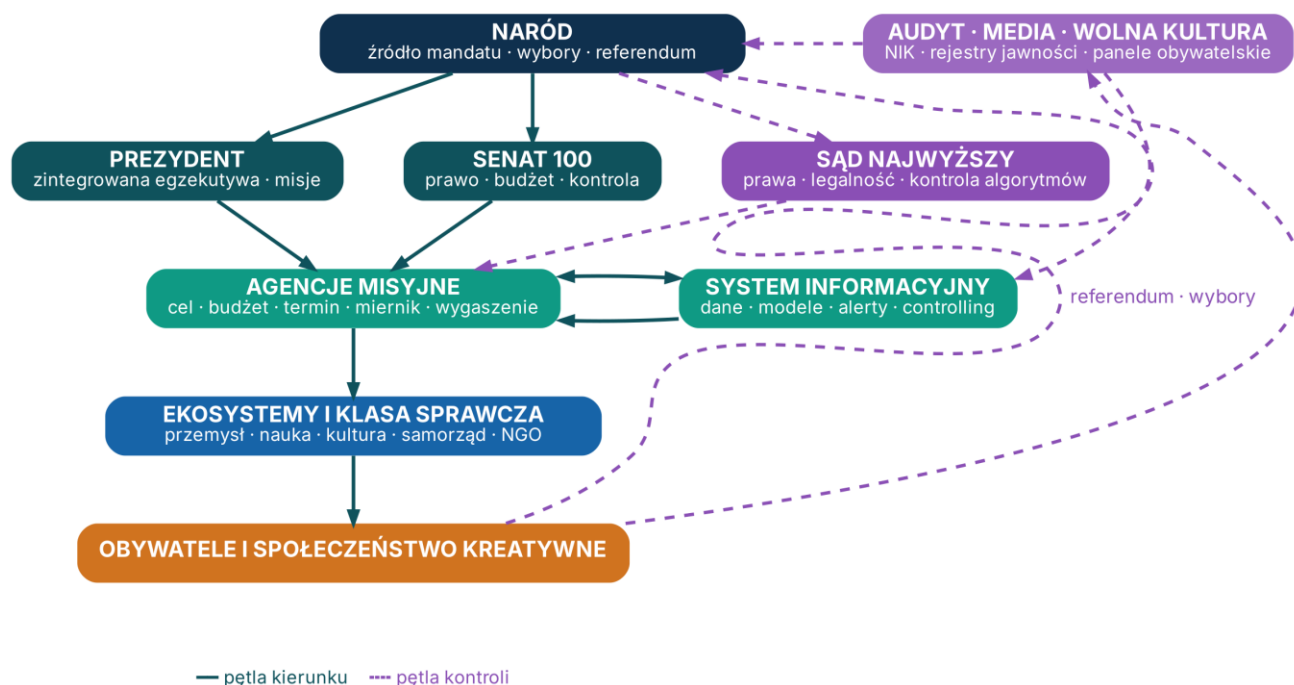
4.5. Uzasadnienie ustrojowe: mandat, podział ról i kontrola regulatora

Uzasadnienie ustrojowe odpowiada na pytanie, kto ma prawo nadawać kierunek i kto kontroluje tego, kto go nadaje. Wizja opiera się na architekturze ustrojowej opisanej w Projekcie Konstytucji (06) i dokumentach o organach państwa (07–10): Naród jest źródłem mandatu i ostatecznym kontrolerem; Prezydent i zintegrowana egzekutywa wyznaczają misje i odpowiadają za wykonanie; Senat stanowi prawo, budżet i kontrolę; wybieralny Sąd Najwyższy chroni prawa i legalność; referendum jest bezpiecznikiem ostatniej instancji.

Tabela 12. Merytokracja cybernetyczna – poziomy, role i mechanizmy odpowiedzialności

Poziom	Rola	Mechanizm odpowiedzialności
Naród	źródło mandatu i ostateczny kontroler	wybory, referendum, prawa konstytucyjne
Prezydent / egzekutywa	wyznacza misje i odpowiada za wykonanie	publiczny kontrakt celów i wyników
Senat / ustawodawca	prawo, budżet, kontrola, kierunek strategiczny	komisje misji, audyt AI, klauzule wygaśnięcia
Sądy	ochrona praw i kontrola legalności	szybkie postępowania, kontrola algorytmów
Agencje misyjne	realizacja ograniczonego portfela celów	mierniki, kadencja, audyt, możliwość wygaszenia
System Informacyjny	wiedza, modele, alerty, controlling	rejestry, standardy, cyberbezpieczeństwo
Ekosystemy i klasa sprawcza	dostarczenie zdolności i innowacji	kontrakty za wynik, konkurencja, otwarte standardy

Merytokracja cybernetyczna nie oznacza rządów ekspertów bez mandatu. Oznacza system, w którym demokratycznie wybrana władza wyznacza cele, a wykonanie powierzane jest ludziom o dowiedzionych kompetencjach, których praca jest mierzalna, audytowalna i czasowo ograniczona. Kultura ma w tym ustroju konstytucyjną ochronę: wolność twórczości, pluralizm i niezależność rad kultury są granicą, której nie przekracza żadna misja.

Rysunek 11. Ustrojowe pętle kierunku i kontroli – kto nadaje kierunek, kto kontroluje regulatora

Schemat powyżej przedstawia dwie pętle. Pętla kierunku (strzałki ciągłe) biegnie od Narodu przez Prezydenta i Senat do agencji misyjnych, Systemu Informacyjnego i ekosystemów. Pętla kontroli (strzałki przerywane) wraca od obywateli przez sądy, audyt, media i wolną kulturę oraz referendum do Narodu. TechnoRepublika jest stabilna tylko wtedy, gdy obie pętle są domknięte.

4.6. Test pięciu uzasadnień

Poniższa mapa cieplna pokazuje, jak silnie każda teza jest uzasadniona na każdej z pięciu dróg dowodowych (ocena ekspercka w skali 0–3). Tezy T2, T6 i T7 mają pełne pokrycie; naj słabiej uzasadniona jest teza T8, której drogi sieciowa i ustrojowa wymagają dalszych badań – to wskazanie dla kolejnego wydania.

Siła uzasadnienia tez na pięciu drogach dowodowych

	cybernetyczne	systemowe	sieciowe	technologiczne	ustrojowe
T1 Suwerenność poznawcza	2	2	3	3	1
T2 Siła jako iloczyn	3	3	2	2	2
T3 Kultura – regulator 2. rzędu	3	3	2	1	2
T4 Polszczyzna w AI	1	2	2	3	1
T5 Klasa sprawcza	2	2	3	3	1
T6 Państwo uczące się	3	3	2	3	2
T7 Kontrola regulatora	3	2	2	2	3
T8 Wpływ z wyniku	1	2	1	2	1

Skala: 0 – brak, 1 – słabe, 2 – istotne, 3 – silne. Ocena ekspercka wydania 2.0.

Rysunek 12. Test pięciu uzasadnień – siła uzasadnienia każdej tezy (ocena ekspercka 0–3)

Mapa cieplna w jednej barwie: im ciemniejsza komórka, tym silniejsze uzasadnienie danej tezy na danej drodze dowodowej. Wartości liczbowe wpisano w komórki, aby odczyt nie zależał od koloru.

Rysunek 12 przedstawia test pięciu uzasadnień pod postacią jednobarwnej mapy cieplnej, która ocenia siłę poparcia poszczególnych tez (T1–T8) na pięciu drogach dowodowych w skali eksperckiej od 0 do 3. Zastosowane natężenie barwy odzwierciedla poziom uzasadnienia, gdzie ciemniejsze komórki oznaczają silniejsze wsparcie dowodowe, a dodatkowe wartości liczbowe ułatwiają precyzyjny odczyt danych. Analiza wykazała, że tezy T2, T6 oraz T7 posiadają najpełniejsze pokrycie dowodowe na badanych płaszczyznach. Z kolei teza T8 okazała się naj słabiej uzasadniona, wykazując szczególne deficyty na drodze sieciowej oraz ustrojowej. Identyfikacja tych słabszych punktów stanowi bezpośrednie wskazanie obszarów wymagających dalszych badań w kolejnym wydaniu opracowania.

5. Model docelowy: Cyberkulturowa TechnoRepublika

Model docelowy łączy uzasadnienia w jeden obraz państwa. Ma trzy cechy: jest **misyjny** (cele z właścicielem, budżetem, terminem i miernikiem), **agentowy** (wykonanie rozproszone w rozliczalnych agentach – ludzkich, instytucjonalnych i maszynowych) i **kontrolowany** (regulator obserwowany przez niezależną pętlę). Kultura przenika wszystkie trzy cechy: nadaje misjom sens, agentom normy, a kontroli – legitymację.

5.1. Smart power w praktyce: jeden łańcuch zdolności

Smart power jest przewagą organizacyjną. Nie polega na mechanicznym dodaniu kampanii promocyjnej do wydatków obronnych. Polega na tym, że polityka przemysłowa, obrona, kultura, edukacja, nauka i dyplomacja realizują wspólną mapę celów. Polski system energetyczny zasila polskie centra danych; centra danych wspierają polskie modele AI; modele wzmacniają przemysł, administrację i twórców; kultura nadaje temu projektowi sens i legitymację; dyplomacja buduje koalicje i rynki. Każde ogniwo łańcucha ma właściciela i miernik; przerwanie jednego ogniwa obniża wartość wszystkich pozostałych.

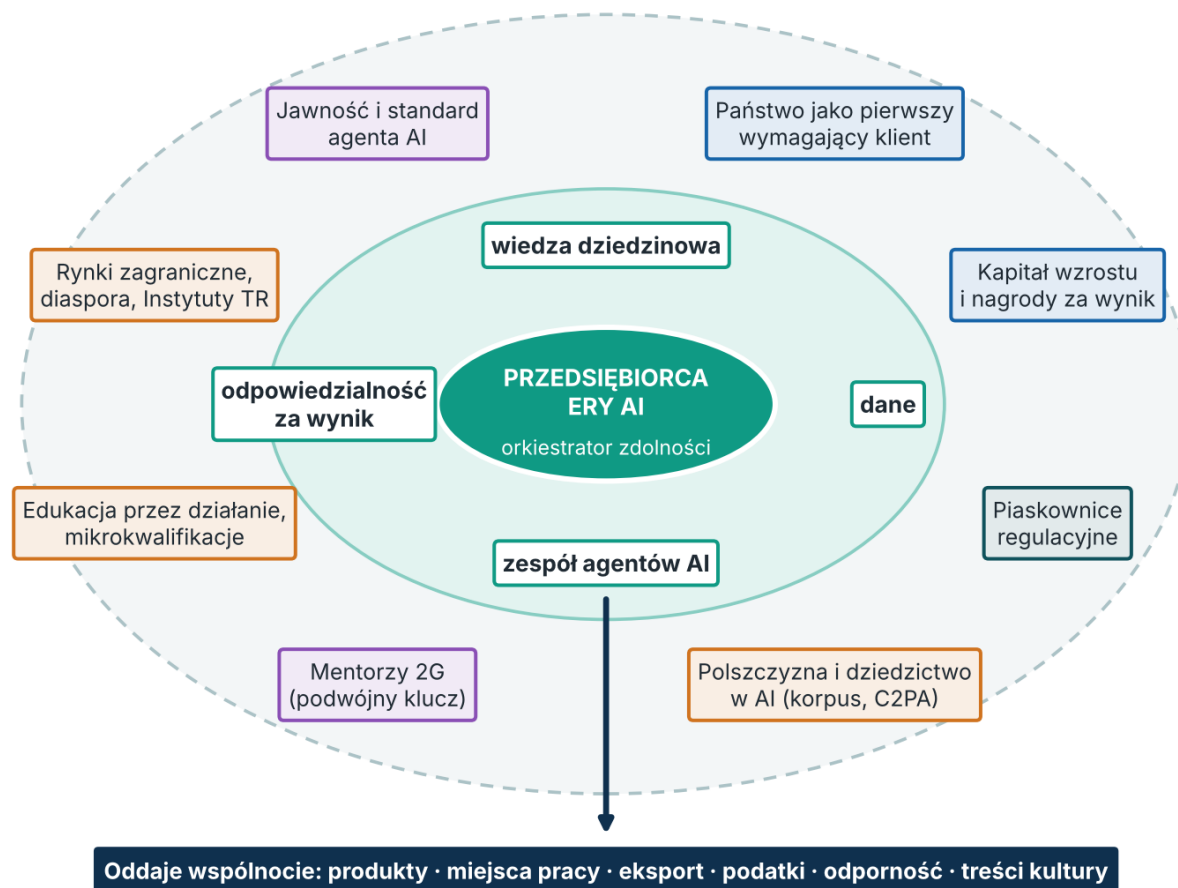
5.2. Klasa sprawcza w ekosystemie kultury i technologii

Manifest 2.0 opisał przedsiębiorcę ery AI jako orkiestratora zdolności: wyznacza cel, dzieli zadania między ludzi i maszyny, sprawdza wynik i za niego odpowiada. Wizja umieszcza go w ekosystemie, który decyduje, czy jego praca stanie się polską przewagą. W centrum są cztery zasoby przedsiębiorcy; w pierścieniu zewnętrznym – sześć warunków, które zapewnia państwo i wspólnota.

Ewolucja struktur społecznych wyraźnie ukazuje przejście od klasycznej klasy średniej, zdefiniowanej przez stabilność i wykonywanie powtarzalnych ról zawodowych, do klasy kreatywnej, która uczyniła innowacyjność i wiedzę swoim głównym kapitałem. Współcześnie, w dobie sztucznej inteligencji, obserwujemy wyłonienie się klasy sprawczej przedsiębiorców – jednostek wykorzystujących narzędzia AI do natychmiastowej materializacji pomysłów, skalowania operacji i budowania autonomicznych cyfrowych ekosystemów. Ta dynamiczna grupa staje się głównym motorem produktywności, suwerenności technologicznej oraz innowacyjności współczesnej Rzeczypospolitej.

Jej bezpośrednim przeciwieństwem jest jednak klasa pasożytnicza (próżniacza, rentierska), która opanowała i zaryglowała kluczowe struktury budżetowe państwa. Jest ona zorientowana na pobieranie renty administracyjnej oraz konsumpcję środków publicznych bez dostarczania mierzonej wartości dodanej, co powoduje głęboką dysfunkcjonalność w aparacie państwowym. Tworzy to bariery biurokratyczne i systemy chroniące własne przywileje przed weryfikacją rynkową oraz technologiczną. Spowalnia również procesy decyzyjne i marnuje potencjał rozwojowy państwa. Nowa klasa sprawcza musi przełamać opór instytucjonalnych rentierów i narzucić państwu priorytet twardej efektywności oraz realnego wyniku.

Zasoby własne (pierścień wewnętrzny) i ekosystem zapewniany przez państwo i wspólnotę (zewnętrzny)

Rysunek 13. Przedsiębiorca ery AI w ekosystemie cyberkulturowej TechnoRepubliki

Diagram przedstawia przedsiębiorcę ery AI jako węzeł łączący cztery zasoby własne (wiedza dziedzinowa, dane, agenci AI, odpowiedzialność za wynik) z sześcioma warunkami ekosystemu: państwem jako pierwszym klientem, kapitałem wzrostu, piaskownicami regulacyjnymi, polszczyzną i dziedzictwem w AI, mentorami 2G oraz rynkami zagranicznymi i diasporą. Strzałki zwrotne pokazują, co klasa sprawcza oddaje wspólnocie: produkty, miejsca pracy, eksport i odporność.

Klasa sprawcza obejmuje twórców kultury w tym samym stopniu co inżynierów. Studio gier, które z pomocą AI zamienia historię regionu w produkt eksportowy, pracownia projektowa, która wzornictwem poprawia ergonomię sprzętu obrony cywilnej, czy biblioteka, która z mieszkańcami buduje lokalne archiwum cyfrowe – to przykłady smart power wytwarzanej oddolnie. Społeczeństwo kreatywne nie jest społeczeństwem artystów utrzymywanych przez państwo; jest społeczeństwem, w którym duża część obywateli potrafi identyfikować problemy, uczyć się, współpracować i przekształcać pomysł w wartość (szczegółowy program – dokument 22).

Tabela 13. Transformacja do społeczeństwa kreatywnego i klasy sprawczej

Obszar	Model dotychczasowy	Model TechnoRepubliki
Praca	wykonanie rutyny	tworzenie, nadzór i współpraca z agentami AI
Edukacja	jednorazowy dyplom	uczenie przez działanie, mikrokwalifikacje, portfolio
Gospodarka	podwykonawstwo i tania praca	klasa sprawcza: kompetencje, dane, agenci AI, odpowiedzialność
Kultura	bierna konsumpcja	aktywna twórczość, lokalne laboratoria, eksport
Administracja	obsługa formularza	projektowanie usługi i mierzenie rezultatu
Seniorzy	koszt i opieka	mentorzy, audytorzy, inwestorzy wiedzy
Młodzi	odbiorcy polityki	współprojektanci technologii, instytucji i kultury

Konwergencja łączy dziedziny dotąd rozdzielone – humanistykę z technologią (zespoły SSH–STEM), przemysł z wzornictwem, kulturę z bezpieczeństwem, administrację z analizą danych. Dyfuzja przenosi wiedzę i kulturę z centrów do regionów, z laboratoriów do firm, z seniorów do młodych i odwrotnie, z państwa do obywateli oraz z Polski do świata. Huby AI i kultury poza metropoliami są warunkiem, by klasa sprawcza nie stała się nową elitą kilku miast.

5.3. Nowa kultura organizacyjna państwa

Tabela 14. Zasady nowej kultury organizacyjnej

Zasada	Zachowanie pożądane	Zachowanie eliminowane
Wynik	cel, termin, właściciel, miernik	rozmyta odpowiedzialność
Prawda operacyjna	raportowanie błędów i ryzyka	upiększanie danych
Służba	interes publiczny przed interesem sieci	prywatna renta z funkcji
Eksperyment	pilotaż, porównanie wariantów, ewaluacja	reforma ogólnokrajowa bez testu
Uczenie się	korekta po błędzie	obrona procedury mimo złego wyniku
Interoperacyjność	wspólne standardy i dane	silos instytucjonalny
Pluralizm	red-team i konkurencja modeli	monopol interpretacyjny
Odwaga	decyzja przy znanym ryzyku	paraliż przez niepewność

Kultura organizacyjna nie powstaje z plakatu. Powstaje przez system awansu, budżet, mierniki, reakcję na błąd i przykład liderów. TechnoRepublika nagradza ludzi, którzy dowożą wynik, ujawniają ryzyko i budują kompetencje następców.

5.4. Organizacje międzynarodowe jako lewar polskiej strategii

Polska nie powinna definiować strategii przez katalog oczekiwań organizacji międzynarodowych. Najpierw definiuje interes narodowy, następnie buduje koalicję, a dopiero potem używa instytucji międzynarodowej jako instrumentu finansowania, standaryzacji, bezpieczeństwa lub legitymacji.

Rysunek 14. Organizacje międzynarodowe jako lewar polskiej strategii

Infografika umieszcza polski interes narodowy w centrum i pokazuje, co dostarcza każda organizacja: UE – rynek, fundusze i standardy; NATO – odstraszanie i interoperacyjność; OECD i UNESCO – wiedzę, benchmarki i kulturę; ONZ i G20 – koalicje, agendę i legitymację. Zasada lewarowania: najpierw cel narodowy, potem instrument międzynarodowy, na końcu zobowiązanie – nigdy odwrotnie.

Tabela 15. Lewary, ryzyka i reguły działania wobec organizacji międzynarodowych

Organizacja	Lewary dla Polski	Ryzyka	Reguła działania
UE	rynek, fundusze, standardy, projekty IPCEI, infrastruktura	nadregulacja, asymetria kosztów	koalicje sektorowe, ocena skutków, warunkowość
NATO	odstraszanie, interoperacyjność, planowanie obronne	zależność od dostawców, przerzucanie ciężarów	specjalizacje, własna baza przemysłowa
OECD	benchmarki, wiedza, oceny polityk	import modeli bez adaptacji	laboratorium, nie wyrocznia
UNESCO	dziedzictwo, kultura, AI i język	normy bez zasobów wykonawczych	polskie projekty i koalicje językowe
ONZ / G20	agenda, koalicje, dostęp do Globalnego Południa	rozproszenie, polityzacja	inicjatywy modułowe i mierzalne
Rada Europy	prawa, standardy demokratyczne, konwencja o AI	koszt zgodności bez zdolności	łączyć prawa z budową kompetencji

Podsumowanie

Każde zobowiązanie przechodzi test sześciu pytań: czy zwiększa bezpieczeństwo i zdolność Polski; czy koszty są proporcjonalne i symetrycznie rozłożone; czy Polska zachowuje możliwość korekty i wyjścia; czy powstają krajowe kompetencje, infrastruktura i własność intelektualna; czy obowiązek jest mierzalny, czasowy i podlega przeglądowi; czy wzmacnia polską pozycję negocjacyjną.

6. Portfel misji, pakiety i inicjatywy flagowe

Model docelowy wymaga instrumentów. Wizja porządkuje je w trzech warstwach: dziesięć misji transformacyjnych (co ma zostać osiągnięte), dwanaście pakietów kultury jako infrastruktury siły (w jakich obszarach) i dziesięć inicjatyw flagowych (od czego zacząć). Każda misja otrzymuje cel, właściciela, budżet, kamienie milowe, mierniki, rejestr ryzyk, zewnętrzny red-team i datę przeglądu.

6.1. Dziesięć misji transformacyjnych M1–M10

Tabela 16. Portfel misji Cyberkulturowej Wizji

Kod	Misja	Zakres	Dokument wykonawczy
M1	Sterowne państwo	System Informacyjny, karta każdej misji, controlling wyniku, skrócenie pętli decyzyjnej	13, 15
M2	Suwerenna AI	polska moc obliczeniowa, modele językowe i sektorowe, audyt, cyberbezpieczeństwo, krajowe dane	33, 36
M3	Przemysł bezpieczeństwa	drony, C-UAS, robotyka, sensory, elektronika, amunicja, serwis i dual-use	16, 39
M4	Energia dla mocy	niezawodna energetyka, magazyny, sieci, OZE, atom, wodór i mikrosieci	20, 45
M5	Społeczeństwo kreatywne	konta rozwojowe, mikrokwalifikacje, twórczość, kultura 4.0, AI literacy	18, 22
M6	Narodowy System Talentów	identyfikacja, akceleracja, mentoring, misje państwowe, powroty diaspory	23
M7	Suwerenność kulturowa	korpus polszczyzny, graf wiedzy, cyfrowe dziedzictwo, prawa twórców, C2PA	19, 22
M8	Polska marka strategiczna	film, gry, muzyka, wzornictwo, nauka, instytuty kultury i dyplomacja publiczna	05, 21
M9	Sojusz pokoleń	mentoring dwukierunkowy, rezerwa kompetencji, UTW 4.0, zespoły 2G	24, 30
M10	Lewary międzynarodowe	koalicje zadaniowe, warunkowe zobowiązania, UE/NATO/OECD/UNESCO	05

Wkład misji M1–M10 w cztery wymiary siły

	Hard ochrona	Soft przyciąganie	Smart integracja	Moral prawomocność
M1 Sterowne państwo	1	0	3	2
M2 Suwerenna AI	2	1	3	1
M3 Przemysł bezpieczeństwa	3	1	1	0
M4 Energia dla mocy	3	0	1	0
M5 Społeczeństwo kreatywne	0	3	2	1
M6 Narodowy System Talentów	1	2	3	0
M7 Suwerenność kulturowa	1	3	2	3
M8 Polska marka strategiczna	0	3	1	1
M9 Sojusz pokoleń	1	1	2	3
M10 Lewary międzynarodowe	2	2	1	1

Skala: 0 – brak, 1 – uzupełniający, 2 – istotny, 3 – główny. Ocena ekspercka wydania 2.0.

Rysunek 15. Macierz wkładu misji M1–M10 w cztery wymiary siły

Mapa cieplna pokazuje, do których wymiarów siły wnosi wkład każda misja (0 – brak, 1 – uzupełniający, 2 – istotny, 3 – główny; ocena ekspercka). Portfel jest zrównoważony: każdy wymiar ma co najmniej dwie misje o wkładzie głównym, co realizuje wymóg formuły iloczynowej.

6.2. Pakiety A–L: kultura jako infrastruktura siły

Tabela 17. Dwanaście pakietów programu kultury

Pakiet	Nazwa	Program operacyjny
A	Cybernetyka kultury	kultura jako regulator: normy, wartości, symbole, sprzężenie zwrotne, homeostaza (Mazur, Kossecki, Luhmann, Beer)
B	Hegemonia i władza symboliczna	analiza dominacji, reprodukcji elit i przemocy symbolicznej – bez legitymizowania manipulacji
C	Kultura narodowa i pamięć	kanon, muzea, dziedzictwo, polityka pamięci budująca ciągłość bez fałszowania historii
D	Sztuka jako technologia emocjonalna	film, muzyka, literatura, architektura jako nośniki wspólnoty i refleksji
E	Kultura ruchów i organizacji	etos, rytuały, pamięć organizacyjna i zabezpieczenia przed oligarchizacją (Kluby – dok. 31)
F	Odporność na propagandę	rozpoznawanie manipulacji afektem i FIMI; własna komunikacja jawna, prawdziwa i rozliczalna

Pakiet	Nazwa	Program operacyjny
G	Soft power	dyplomacja kulturalna, marka państwa, eksport filmu, muzyki, gier, języka, wzornictwa i nauki
H	Platformy i kultura algorytmiczna	widzialność, strażnicy dostępu, ekonomia uwagi, audyt rekomendacji
I	AI i twórczość	współtwórczość człowieka i AI; ryzyka homogenizacji i utraty umiejętności
J	Prawa twórców i dane	licencjonowanie treningu, zgoda, atrybucja, wynagrodzenie, pochodzenie treści (C2PA)
K	Suwerenność kulturowa	język polski, korpus narodowy, graf wiedzy, cyfrowe dziedzictwo, odporność narracyjna
L	Demokratyczna kontrola regulatora kultury	wolność artystyczna, pluralizm, jawność grantów, niezależne rady, audyt obywatelski

6.3. Inicjatywy flagowe

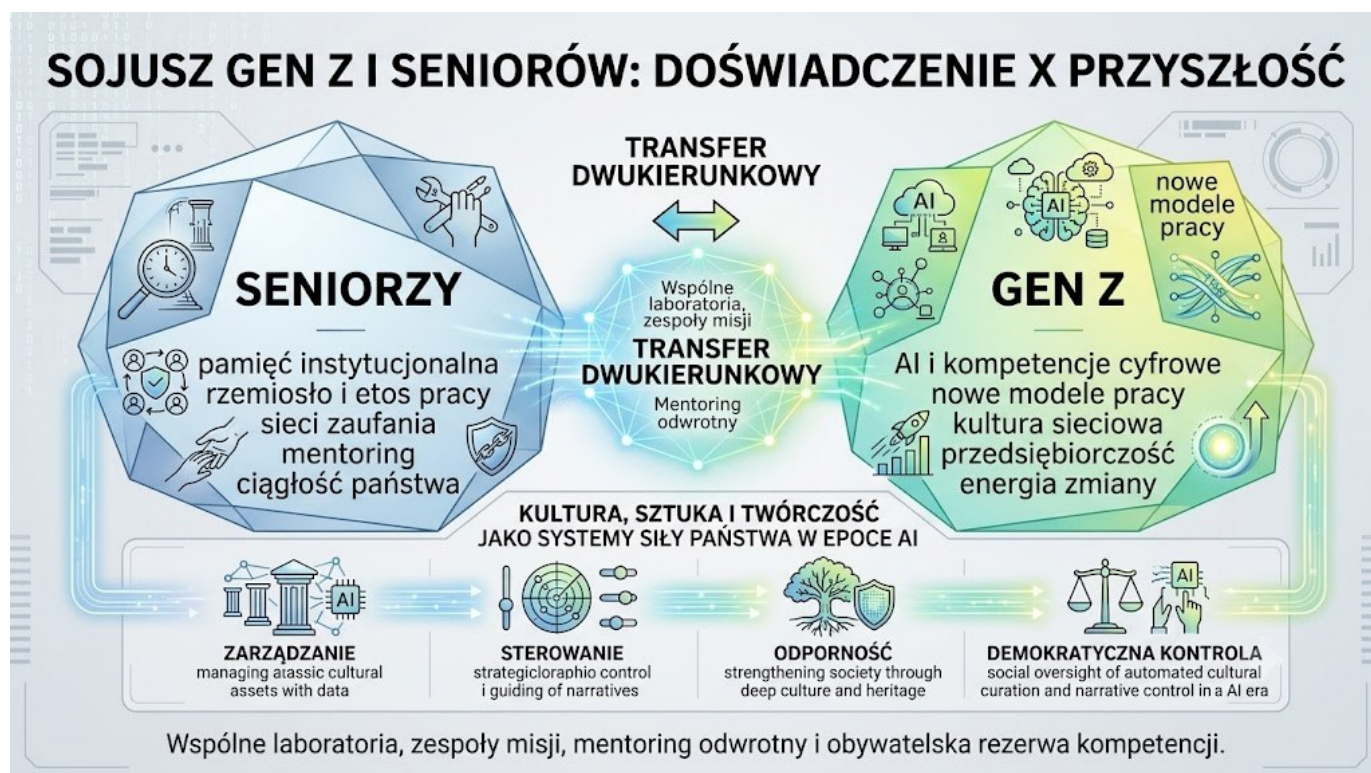
Tabela 18. Inicjatywy flagowe integrujące hard i soft power

Inicjatywa	Cel	Misja
Narodowy Korpus Kultury i Języka	licencjonowany zasób dla edukacji, nauki i polskich modeli AI z wynagrodzeniem twórców	M2, M7
C2PA Polska	infrastruktura pochodzenia treści, znakowanie materiałów publicznych, standard autentyczności	M7, M1
Polska Fabryka Opowieści	film, seriale, animacja i dokument o technologii, historii i przyszłości Polski	M8
Games for Poland	fundusz gier historycznych, strategicznych i edukacyjnych z potencjałem eksportowym	M8, M5
Design for Defence & Resilience	wzornictwo i projektowanie doświadczeń dla obrony cywilnej i przemysłu dual-use	M3
Polish Strategic Story Lab	laboratorium narracji strategicznej i foresightu; testowanie komunikacji bez manipulacji	M1, M8
Instytuty TechnoRepubliki	sieć zagraniczna łącząca kulturę, naukę, biznes, język i technologię	M8, M10
Creative Defence Corps	twórcy, badacze i specjaliści komunikacji w systemie odporności poznawczej	M3, M7
Polish Talent Missions	międzynarodowe zespoły projektowe prowadzone przez polskie talenty i diasporę	M6
Miasta Kreatywnej Odporności	lokalne huby kultury 4.0, makerspace, biblioteki AI, rezerwa kompetencji, mikrosieci	M5, M9

Zasady integracji: każda inicjatywa soft power ma związek z realnym zasobem, produktem, kompetencją lub wspólnotą; komunikacja nie zastępuje zdolności – marka wynika z dowiedzionego wyniku; programy obronne korzystają z wzornictwa i kultury użytkowania; programy kulturalne budują także własność intelektualną, eksport, kompetencje i odporność; własna narracja jest prawdziwa, pluralistyczna i odporna na zmianę władzy.

6.4. Sojusz pokoleń: zasada podwójnego klucza

Polska dysponuje dwoma niewykorzystanymi zasobami. Generacja Z ma biegłość w środowisku cyfrowym i AI, wrażliwość na autentyczność, zdolność mobilizacji sieciowej i potencjał przedsiębiorczości. Seniorzy mają pamięć instytucjonalną, doświadczenie technologiczne i organizacyjne, lokalne sieci zaufania i zdolność legitymizowania długich reform. W zespołach dwupokoleniowych obowiązuje zasada podwójnego klucza: młody lider odpowiada za tempo, narzędzia i rozwiązanie, doświadczony mentor – za standard, ciągłość i test konsekwencji (szczegółowo: Program 2G, dokument 30).

Rysunek 16. Sojusz Gen Z i seniorów: doświadczenie x przyszłość

Infografika przedstawia transfer dwukierunkowy: seniorzy wnoszą pamięć instytucjonalną, rzemiosło, etos pracy, sieci zaufania i mentoring; Generacja Z – AI i kompetencje cyfrowe, nowe modele pracy, kulturę sieciową, przedsiębiorczość i energię zmiany. Wspólnym polem są kultura, sztuka i twórczość jako systemy siły państwa, realizowane przez wspólne laboratoria, zespoły misji, mentoring odwrotny i obywatelską rezerwę kompetencji.

Tabela 19. Programy sojuszu pokoleń

Program	Opis	Miernik
Korpus Mentorów Rzeczypospolitej	eksperti 55+ wspierają szkoły, startupy, agencje i samorządy	liczba mentorów i godzin, wdrożenia
Reverse Mentoring AI	Generacja Z szkoli seniorów i liderów w AI, cyberbezpieczeństwie i platformach	certyfikacje, adopcja narzędzi
Zespoły 2G	każda misja publiczna ma parę młody–doświadczony	udział misji z modelem 2G
UTW 4.0	AI literacy, przedsiębiorczość, zdrowie i praca projektowa	aktywni uczestnicy i projekty
Rezerwa Kompetencji	baza specjalistów gotowych do czasowej służby publicznej	czas mobilizacji, pokrycie domen
Laboratoria Pamięci i Przyszłości	cyfrowe archiwa lokalne i projekty Gen Z + seniorzy	zasoby, odbiorcy, licencje

7. Monitorowanie, kontrola demokratyczna i harmonogram

Wizja bez pomiaru jest deklaracją. System monitorowania ma dwie funkcje: zamyka pętlę sprzężenia zwrotnego (czy zdolność rośnie) i zamyka pętlę kontroli (czy regulator działa w granicach mandatu). Każdy wskaźnik ma właściciela, cel i termin przeglądu; żaden wskaźnik nie ocenia obywatela.

7.1. Tablica wyników TechnoRepubliki

Rysunek 17. Tablica wyników TechnoRepubliki

Tablica porządkuje sześć obszarów oceny: zarządzanie kulturą i AI, suwerenność cyfrową, odporność kreatywną, eksport kulturowy i twórczość, kontrolę demokratyczną oraz zaufanie obywatelskie. Zasada: każdy wskaźnik ma właściciela, cel i mierzalne sprzężenie zwrotne.

Tabela 20. Mierniki zdolności według czterech wymiarów siły

Obszar	Wymiar	Mierniki
Sterowność	smart	mediana czasu od sygnału do decyzji; udział misji wykonanych w terminie
Sprawczość	smart	odsetek polityk osiągających zdefiniowany wynik, nie tylko wykonanie budżetu
Suwerenność technologiczna	hard · smart	udział krajowych rozwiązań w danych, chmurze, AI, energetyce i systemach krytycznych; liczba zdolności z planem wyjścia
Odporność	hard	czas odtworzenia usług, redundancja, zapasy, zdolność pracy offline
Produktywność i klasa sprawcza	hard · smart	wartość dodana, eksport zaawansowany, krajowa własność intelektualna, nowe firmy wspierane AI
Kultura i język	soft	aktywne uczestnictwo, przychody twórców, eksport kreatywny, obecność polszczyzny w modelach, pluralizm widzialności
Talenty	soft · smart	retencja, powroty, udział w misjach, mobilność społeczna
Zaufanie i kontrola	moral	zaufanie do instytucji, jawność decyzji, skuteczność odwołań, liczba audytów algorytmów
Lewarowanie międzynarodowe	soft · hard	wartość pozyskanych zasobów i standardów wobec kosztów zobowiązań

7.2. Poziomy monitorowania i mechanizmy kontrolne

Tabela 21. Wielopoziomowy system monitorowania

Poziom	Częstotliwość	Produkt	Odbiorca
Operacyjny	ciągły / tygodniowy	pulpit, alerty, ryzyka	kierownik misji i agencja
Strategiczny	kwartalny	przegląd portfela misji	egzekutywa i Senat
Publiczny	półroczny	raport wyników i odchyłeń	obywatele, media, organizacje społeczne
Niezależny	roczny	audyt danych, AI, finansów i kultury	NIK, audytorzy, rada obywatelska
Konstytucyjny	co 4 lata	ocena ustroju i uprawnień	Naród, referendum, sądy
Pokoleniowy	co 10 lat	bilans międzypokoleniowy	Senat i Rada Przyszłych Pokoleń

W celu zagwarantowania przejrzystości, partycypacji społecznej oraz odpowiedzialności systemów cyfrowych i decyzyjnych w państwie wprowadza się następujące rozwiązania:

- publiczne rejestry algorytmów, lobbingu, grantów i konfliktów interesów;
- prawo obywatela do informacji, że decyzję wspierał system AI, do uzasadnienia, korekty danych i skutecznego odwołania;
- zakaz ukrytego profilowania politycznego przez organy państwa; obowiązkowa ocena wpływu na prawa, bezpieczeństwo, kulturę i konkurencję;
- losowane panele obywatelskie dla wybranych decyzji strategicznych; niezależne rady naukowe i kulturalne z rotacją składu; prawo mniejszości do raportu odrębnego;
- obowiązkowy red-team i publikacja głównych założeń modeli; architektura zerowego zaufania, pełne logowanie i odtwarzalność decyzji;
- klauzule wygaśnięcia dla agencji, wyjątków i regulacji nadzwyczajnych; audyt koncentracji mediów, platform i dostępu do finansowania kultury.

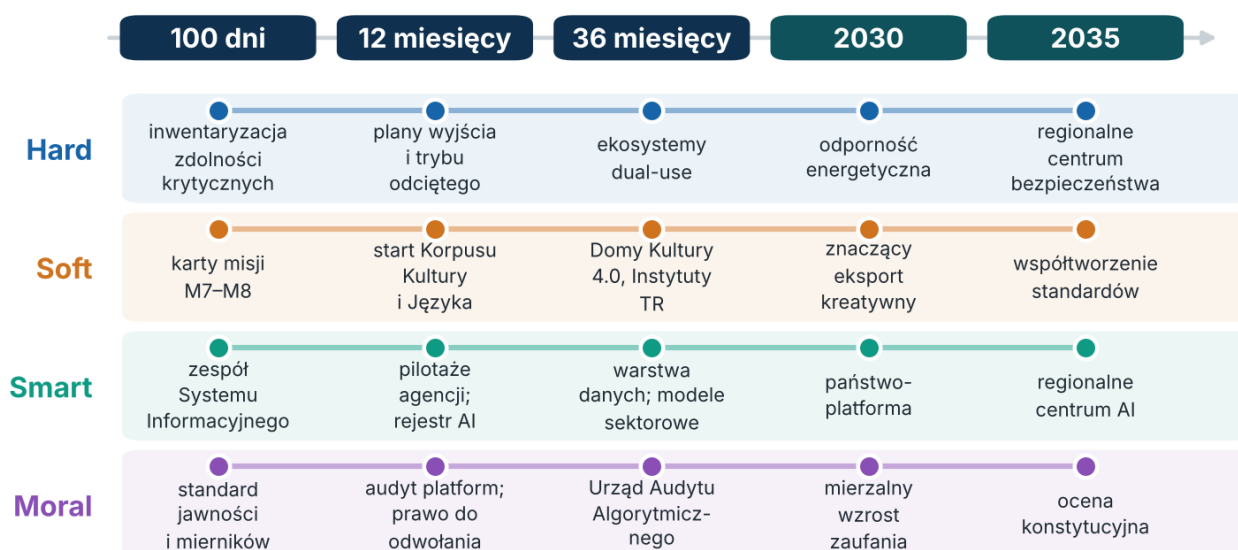
7.3. Pakiet legislacyjny i instytucjonalny

1. Ustawa o Systemie Informacyjnym TechnoRepubliki i interoperacyjności danych publicznych.
2. Ustawa o odpowiedzialnym wykorzystaniu AI w państwie, rejestrze systemów i prawie do odwołania (wdrażająca i uzupełniająca rozporządzenie 2024/1689).
3. Ustawa o agencjach misyjnych, kontraktach wyniku, kadencyjności i klauzulach wygaśnięcia.
4. Ustawa antyprzechwyceniowa: jawność lobbingu, „drzwi obrotowe”, beneficjent rzeczywisty i konflikt interesów.
5. Ustawa o Narodowym Systemie Talentów i Rezerwie Kompetencji.
6. Ustawa o Narodowym Korpusie Kultury i Języka, licencjonowaniu danych i wynagrodzeniu twórców.
7. Ustawa o pochodzeniu i autentyczności treści publicznych zgodna ze standardem C2PA.
8. Ustawa o pluralizmie mediów i przejrzystości algorytmicznej platform (w zgodzie z DSA i EMFA).
9. Ustawa o instytucjach kultury 4.0, obywatelskim współzarządzaniu i finansowaniu na zasadzie wyciągniętej ręki.
10. Ustawa o strategicznej ocenie zobowiązań międzynarodowych oraz kosztów regulacyjnych.

Tabela 22. Propozycje instytucjonalne

Instytucja	Mandat
Rada Strategiczna TechnoRepubliki	integracja hard, soft i smart power; priorytety i portfel misji
Agencja Systemu Informacyjnego	dane, interoperacyjność, modele, controlling, alerty
Agencja Suwerennej AI	moc obliczeniowa, modele, ewaluacja, bezpieczeństwo i zamówienia
Agencja Rozwoju Społeczeństwa Kreatywnego	kompetencje, kultura 4.0, aktywizacja i odporność poznawcza
Narodowa Rada Kultury i Technologii	pluralizm, prawa twórców, standardy AI w kulturze
Rada Przyszłych Pokoleń	ocena długoterminowych skutków i bilans pokoleniowy
Urząd Audytu Algorytmicznego	niezależna kontrola modeli państwa i platform o znaczeniu systemowym

7.4. Harmonogram transformacji

Kamienie milowe w czterech wymiarach siły; etapy 2030 i 2035 mają charakter kierunkowy.

Rysunek 18. Harmonogram transformacji – od pierwszych 100 dni do perspektywy 2035

Oś czasu przedstawia pięć etapów i przypisane im kamienie milowe w czterech wymiarach siły. Kolejne etapy nakładają się: prace nad korpusem i modelami rozpoczynają się w pierwszym roku, ale ich efekt w eksporcie kreatywnym i standardach jest oczekiwany dopiero w horyzoncie 2030–2035.

Tabela 23. Etapy transformacji

Horyzont	Priorytety
Pierwsze 100 dni	inwentaryzacja systemów AI, danych i agencji; mapa przechwycenia; karta 10 misji; zespół Systemu Informacyjnego; standard jawności i mierników
12 miesięcy	pilotaże agencji misyjnych; rejestr AI; start Narodowego Korpusu Kultury i Języka; Program 2G; audyt platform; koalicje UE/NATO/OECD; pierwsze zamówienia za wynik dla klasy sprawczej
36 miesięcy	pełna warstwa danych i controllingu; krajowe modele sektorowe; sieć Domów Kultury 4.0; ekosystemy dual-use; Instytuty TechnoRepubliki
2030	państwo-platforma z pełną interoperacyjnością; znaczący eksport kreatywny i technologiczny; odporność energetyczna; mierzalna poprawa zaufania i produktywności
2035	Polska jako regionalne centrum AI, przemysłu, kultury i bezpieczeństwa; współtworzenie standardów i koalicji międzynarodowych

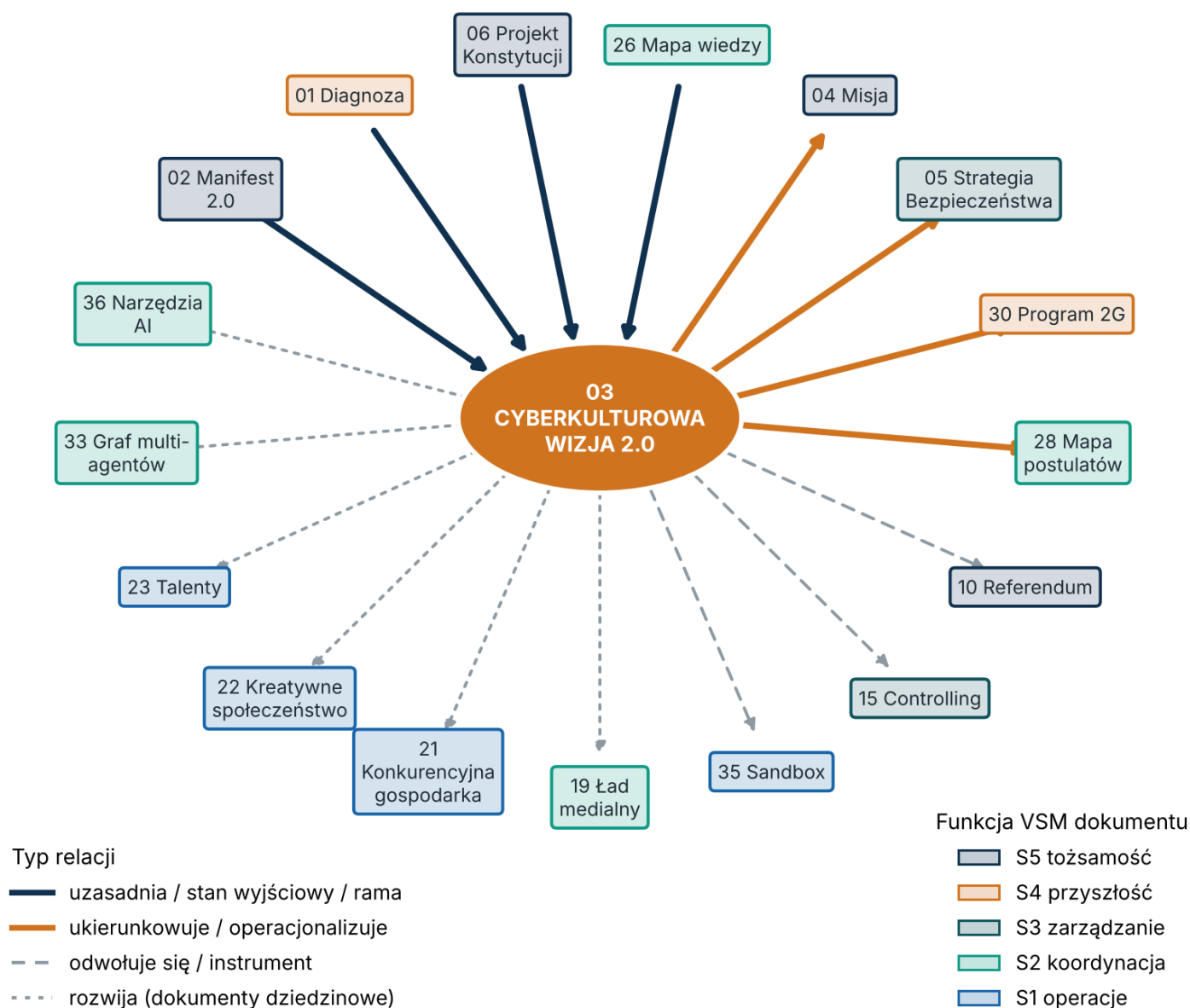
8. Spójność koncepcji TechnoSanacji i manifest końcowy

Rozdział ten stanowi zwieńczenie całej koncepcji, spajając w spójną całość teoretyczne i praktyczne wymiary reformy państwa. Przedstawiono w nim dogłębną syntezę idei TechnoSanacji, ukazując jej integralność oraz logiczną powiązaną strukturę. Dokument definiuje miejsce Wizji w ogólnej Bibliotece TechnoSanacji, gdzie pełni ona kluczową funkcję łącznika pomiędzy filozoficznym Manifestem a operacyjnymi dokumentami wykonawczymi.

Realizując zalecenia mapy ustrojowej, drugie wydanie precyzyjnie uwzględnia bezpośrednie odwołania do Projektu Konstytucji oraz Mapy postulatów. Zwieńczeniem rozważań jest manifest końcowy, który formułuje ideowe i strategiczne przesłanie nowej architektury ustrojowej Rzeczypospolitej. Ramy te wskazują dojrzałą ścieżkę przechodzenia od założeń programowych do twardej praktyki ustrojowo-technologicznej. Ostatecznie sekcja ta potwierdza gotowość całego projektu do podjęcia wyzwań współczesności i budowy cyfrowo suwerennego państwa.

8.1. Miejsce Wizji w Bibliotece TechnoSanacji

Na mapie wiedzy Wizja ma zrównoważoną liczbę odwołań i pełni funkcję łącznika między Manifestem a dokumentami wykonawczymi. Mapa ustrojowa zaleciła dodanie bezpośrednich odwołań do Projektu Konstytucji (06) i Mapy postulatów (28) – wydanie drugie realizuje to zalecenie w rozdziale 4.5 i w poniższym zestawieniu.

Rysunek 19. Graf relacji Cyberkulturowej Wizji z dokumentami Biblioteki TechnoSanacji

Graf przedstawia Wizję (03) w centrum oraz dokumenty, z którymi pozostaje w relacji. Kolor węzła oznacza funkcję VSM dokumentu, a styl krawędzi – typ relacji: „uzasadnia” (z Manifestu do Wizji), „ukierunkowuje” (z Wizji do Misji, Strategii i Reform), „operacjonalizuje” (Program 2G) oraz „rozwija” (dokumenty dziedzinowe, które rozwijają wątki Wizji).

Tabela 24. Relacje Wizji z dokumentami Biblioteki

Dokument	Relacja	Wątek wspólny
02 Manifest TechnoSanacji 2.0	uzasadnia Wizję	siedem tez → cztery wymiary siły; klasa sprawcza; Model 3A
01 Diagnoza Rzeczypospolitej 2026	stan początkowy	dryf strategiczny, dwie prędkości, patologie
04 Misja Polityczna	Wizja ukierunkowuje	kto przeprowadza zmianę; dziesięć misji
05 Narodowa Strategia Bezpieczeństwa	Wizja ukierunkowuje	power → DIME+T+L; lewary międzynarodowe
06 Projekt Konstytucji; 07–10 organy i referendum	rama ustrojowa	mandat Narodu, podział ról, bezpieczniki
15 Controlling cybernetyczny	pomiar i audyt (S3/S3*)	tablica wyników, pętla korekty
19 Ład medialny	rozwija	pluralizm, platformy, odporność kognitywna
21 Konkurencyjna gospodarka	rozwija	przewagi posiadane, państwo jako pierwszy klient
22 Kreatywne społeczeństwo	rozwija	społeczeństwo kreatywne, kultura 4.0
23 Talenty	rozwija	talenty jako infrastruktura krytyczna
28 Mapa postulatów; 29 Mapa programowa	przekłada na postulat	misje → programy → reformy
30 Program 2G	operacjonalizuje	zasada podwójnego klucza
33 Graf multi-agentów; 36 Narzędzia AI	rozwija	standard agenta, człowiek decyduje
35 Sandbox regulacyjny	instrument	testuj szybko, dopuszczaj warunkowo

8.2. Napięcia nierozstrzygnięte

Wizja świadomie pozostawia otwarte cztery napięcia, które wymagają rozstrzygnięcia w dokumentach wykonawczych i w debacie publicznej:

- **Sterowność a autonomia kultury.** Państwo potrzebuje kultury jako regulatora, ale nie może jej sterować bez niszczenia jej wartości. Granicą jest zasada wyciągniętej ręki i pluralizm; jej praktyczne wyznaczenie wymaga ciągłego audytu.
- **Suwerenność a otwartość.** Własne modele i korpusy zmniejszają zależność, ale izolacja odcina od globalnej innowacji. Miarą jest koszt wyjścia, a nie udział krajowych rozwiązań sam w sobie.
- **Tempo a legitymacja.** Klasa sprawcza i agencje misyjne działają szybko; procesy demokratyczne – wolniej. Rozwiązaniem jest rozdzielenie tempa warstw, a nie przyspieszenie wszystkiego.
- **Obrona informacyjna a wolność słowa.** Państwo musi bronić toru poznawczego przed wrogą ingerencją, ale nie wolno mu sięgać po manipulację wobec własnych obywateli. Odporność buduje się przez prebunking, edukację i przejrzystość, a nie przez cenzurę.

8.3. Manifest końcowy

Polska nie potrzebuje więcej politycznego teatru. Potrzebuje państwa, które widzi rzeczywistość, rozumie jej dynamikę, podejmuje decyzje i potrafi dowieźć wynik.

Nie wystarczy kupować technologię. Trzeba posiadać zdolność jej tworzenia, audytu, naprawy i użycia zgodnie z polskim interesem.

Nie wystarczy mieć historię. Trzeba umieć przekształcać pamięć we wspólnotę, kulturę w innowację, język w narzędzie myślenia, a twórczość w źródło dobrobytu i wpływu.

Nie wystarczy należeć do organizacji międzynarodowych. Trzeba wносить do nich własny program, budować koalicje i przekształcać wspólne instytucje w lewar polskich zdolności.

Nie wystarczy czekać na wielkie korporacje. Trzeba dać klasie sprawczej – przedsiębiorcom, twórcom i inżynierom ery AI – państwo, które jest ich pierwszym wymagającym klientem, a nie największym ryzykiem.

Nie wystarczy przeciwstawiać młodych seniorom. Przyszłość powstaje z energii nowych pokoleń i doświadczenia tych, którzy pamiętają konsekwencje wcześniejszych błędów.

TechnoRepublika jest państwem silnym, ponieważ potrafi działać; wolnym, ponieważ regulator podlega obywatelom; twórczym, ponieważ inwestuje w zdolności; i suwerennym, ponieważ posiada własne dane, energię, technologię, kulturę oraz język przyszłości.

NIE PROCEDURA, LECZ WYNIK.

NIE ZALEŻNOŚĆ, LECZ PODMIOTOWOŚĆ.

NIE PROPAGANDA, LECZ WIARYGODNA KULTURA.

NIE PAŃSTWO NADZORU, LECZ PAŃSTWO ZDOLNOŚCI.

NIE PODWYKONAWCY, LECZ KLASA SPRAWCZA.

MANIFEST KOŃCOWY: KULTURA JAKO SYSTEM SIŁY PAŃSTWA W EPOCE AI

Rysunek 20. Manifest końcowy: kultura jako system siły państwa w epoce AI

Infografika zestawia cztery przeciwstawienia Wizji – wynik zamiast procedury, podmiotowość zamiast zależności, wiarygodna kultura zamiast propagandy, państwo zdolności zamiast państwa nadzoru – wokół centralnej tezy: kultura i twórczość jako system siły państwa w epoce AI, pod demokratyczną kontrolą.

Dołącz do rozmowy o [TechnoRepublice.pl](https://technorepublice.pl).

Działaj razem z [TechnoSanacja.pl](https://technosanacja.pl).

Zdobędziesz: wiedzę, zasoby, kontakty.

Aneks 1. Słownik pojęć, terminów i skrótów

Słownik objaśnia pojęcia strategiczne, cybernetyczne, sieciowe, technologiczne, ustrojowe i kulturowe użyte w Wizji. Definicje mają charakter kontekstowy: podają nie tylko znaczenie terminu, lecz także jego funkcję w modelu TechnoRepubliki. Terminy angielskie zachowano tam, gdzie są utrwalonymi nazwami koncepcji, metod lub standardów. Pojęcia wspólne z Manifestem 2.0 mają w obu dokumentach to samo znaczenie.

A1.1. Strategia, siła państwa i klasa sprawcza

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Cyberkulturowa Wizja	Dokument 03 Biblioteki TechnoSanacji; obraz docelowy państwa łączącego siłę materialną, kulturowe przyciąganie, inteligentnego regulatora i prawomocność. Odpowiada na pytanie „Dokąd?”; funkcja VSM: S4.
Formuła naczelna	Jednozdaniowa teza otwierająca każdą publikację programową TechnoSanacji, wobec której weryfikuje się całą treść dokumentu.
Formuła siły	Zapis: zdolność Polski = ochrona × przyciąganie × integracja × prawomocność. Postać iloczynowa oznacza, że brak jednego wymiaru zeruje efekt pozostałych.
Hard power (siła twarda)	Zdolność ochrony i wymuszania: obrona, energia, przemysł, logistyka, finanse, cyberbezpieczeństwo, rezerwy i szybkość decyzji. W Wizji – wymiar „ochrona”.
Soft power (siła miękka)	Zdolność przyciągania i ustanawiania znaczeń przez kulturę, język, naukę, markę państwa i wiarygodność instytucji (J. Nye). W Wizji – wymiar „przyciąganie”.
Smart power (siła inteligentna)	Umiejętność łączenia instrumentów twardych i miękkich w jeden efekt przez strategię, dane, AI, organizację i sprzężenie zwrotne. W Wizji – wymiar „integracja”.
Moral power (siła moralna)	Uznanie siły za prawomocną: konstytucja, prawa obywatela, jawność, pluralizm i odpowiedzialność. Czwarty wymiar dodany przez TechnoSanację.
Klasa sprawcza	Ludzie, którzy biorą odpowiedzialność za wynik i potrafią zorganizować zasoby – w tym AI – aby go osiągnąć; przeciwieństwo klasy próżniaczej i gospodarki podwykonawstwa (Manifest 2.0).
Przedsiębiorca ery AI	Osoba lub mały zespół łączący wiedzę dziedzinową, dane, agentów AI i osobistą odpowiedzialność; orkiestrator zdolności. W Wizji – nośnik smart power.
Klasa próżniacza	Termin T. Veblena użyty analitycznie: warstwa korzystająca z rent, prestiżu i dostępu do regulatora bez proporcjonalnej odpowiedzialności za wynik.
Struktura pasożytnicza	Układ, który pobiera zasoby z systemu, nie zwiększa jego zdolności i blokuje mechanizmy korekty. Pojęcie analityczne, nie etykieta wobec grup.
Interes narodowy	Hierarchia celów państwa: przetrwanie, suwerenność sterowania, produktywność, spójność, wpływ i dobro wspólne. Organizacje, regulacje i technologie są środkami.
Misja transformacyjna	Cel państwa z właścicielem, budżetem, terminem, miernikami, rejestrem ryzyk, red-teamem i datą przeglądu; w Wizji – portfel M1–M10.
Agencja misyjna	Instytucja wykonawcza o ograniczonym portfelu celów, kadencji programowej, obowiązku publikacji danych i możliwości wygaszenia po wykonaniu misji.
Państwo jako pierwszy wymagający klient	Rola państwa, które zamawia przetomy, płaci za wynik i buduje rynek dla polskich technologii i treści (zamówienia przedkomercyjne, zobowiązania zakupu, nagrody).
Lewar międzynarodowy	Użycie organizacji międzynarodowej jako instrumentu realizacji celu narodowego. Kolejność: cel narodowy → koalicja → instrument → zobowiązanie.

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Marka strategiczna państwa	Reputacja wynikająca z dowiezionych produktów, nauki, kultury i wiarygodności, a nie z kampanii (konkurencyjna tożsamość S. Anholta).
Dyplomacja publiczna	Działania państwa wobec zagranicznej opinii publicznej: słuchanie, rzecznictwo, kultura, wymiana i nadawanie (N. Cull).
DIME+T+L	Instrumenty siły państwa: dyplomacja, informacja, wojsko, gospodarka, technologia i prawo/regulacja (Narodowa Strategia Bezpieczeństwa, dokument 05).
Model 3A	Metoda TechnoSanacji: antycypacja, absorpcja, adaptacja – miernik i mechanizm nadążania państwa za zmianą. TechnoSanacja to droga, Model 3A metoda, TechnoRepublika cel.

A1.2. Cybernetyka, sterowanie i myślenie systemowe

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Regulator	Układ, który utrzymuje stan systemu w pożądanym granicach, przeciwdziałając zakłóceniom. W Wizji – państwo jako całość i każda agencja misyjna.
Prawo wymaganej różnorodności	Twierdzenie W.R. Ashby’ego: tylko różnorodność może pochłonąć różnorodność; regulator musi mieć co najmniej tyle możliwych reakcji, ile zakłóceń generuje otoczenie.
Twierdzenie o dobrym regulatorze	Twierdzenie R. Conanta i W.R. Ashby’ego: każdy dobry regulator systemu musi być modelem tego systemu. Uzasadnienie Systemu Informacyjnego.
Sprzężenie zwrotne	Przekazanie informacji o wyniku działania z powrotem do regulatora. Ujemne stabilizuje (pętla równoważąca), dodatnie wzmacnia (pętla wzmacniająca).
Pętla sprawczości	Mechanizm odpowiedzialności portalu TechnoSanacji: rozpoznanie → decyzja → wykonanie → wynik → korekta.
Cyberkulturowa pętla	Pętla sprawczości zastosowana do kultury: rozpoznanie nastrojów i narracji → modelowanie → decyzja → wykonanie w ekosystemach → wynik i odporność → korekta i kontrola.
Układ samodzielny	Pojęcie M. Mazura: układ zdolny do sterowania się w celu przeciwdziałania utracie zdolności sterowania się; ma receptory, korelator, efektor, homeostat, akumulator i alimentator.
Receptor, korelator, efektor, homeostat	Funkcje układu samodzielnego: odbiór sygnałów, przetwarzanie i model, wykonanie, utrzymanie równowagi i norm. W Wizji przypisane instytucjom (tabela w rozdz. 4.1).
Normy poznawcze, ideologiczne i etyczne	Kategorie J. Kosseckiego opisujące, jak kultura steruje zachowaniem społecznym: przez to, co uznaje się za prawdziwe, ważne i dobre.
VSM – Model Systemu Zdolnego do Przetrwania	Model S. Beera: S1 operacje, S2 koordynacja, S3 zarządzanie (S3* audyt), S4 inteligencja i przyszłość, S5 tożsamość i polityka.
Sygnał algedoniczny	W VSM alarm omijający hierarchię i trafiający wprost do najwyższego poziomu. W TechnoRepublice – prawo do zgłoszenia zagrożenia bezpośrednio właścicielowi misji.
Cybernetyka drugiego rzędu	Cybernetyka obserwatora (H. von Foerster, N. Luhmann): regulator jest częścią systemu, który obserwuje, ma interesy i wymaga kontroli. Uzasadnienie tezy T7.
Regulator drugiego rzędu	W Wizji – kultura, która nie steruje pojedynczymi decyzjami, lecz ustala normy i znaczenia, w ramach których zapadają wszystkie decyzje.
Punkt dźwigni	Miejsce w systemie, w którym mała zmiana daje duży efekt (D. Meadows). Najsilniejsze są cele systemu i paradygmat, najstabsze – parametry liczbowe.

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Pętla wzmacniająca / równoważąca	Elementy diagramu pętli przyczynowych: pętla R wzmacnia zmianę w danym kierunku, pętla B ją ogranicza. W Wizji: R1 zdolność, R2 zależność, B1 kontrola, B2 korekta.
Dryf strategiczny	Stan, w którym tempo zmian w otoczeniu przewyższa tempo adaptacji strategii państwa, a brak mechanizmów wczesnego wykrywania (Diagnoza 01).
Prawda operacyjna	Zasada kultury organizacyjnej: raportowanie błędów, ryzyk i rzeczywistych danych zamiast ich upiększania.

A1.3. Sieci, platformy i powiązania

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Centralność pośrednictwa (betweenness)	Miara sieciowa: jak często węzeł leży na najkrótszych ścieżkach między innymi węzłami. Wysoka wartość oznacza węzeł krytyczny, którego awaria rozcina sieć.
Sieć bezskalowa	Sieć, w której liczba połączeń węzłów ma rozkład potęgowy, a nowe węzły chętniej łączą się z już bogatymi (A.-L. Barabási, R. Albert). Wyjaśnia koncentrację platform.
Stabe więzi	Luźne kontakty, przez które płyną nowe informacje i możliwości (M. Granovetter). W Wizji – diaspora, wymiana naukowa, sieci twórców.
Dziura strukturalna	Brak połączenia między skupiskami sieci; ten, kto ją wypełnia, zyskuje przewagę informacyjną (R. Burt). Polska jako pomost regionalny.
Uzbrojona współzależność	Wykorzystanie kontroli nad węzłami sieci gospodarczych i informacyjnych do obserwacji lub odcięcia innych państw (H. Farrell, A. Newman).
Platformizacja	Przejmowanie przez prywatne platformy funkcji regulatora społecznego: decydowania o widzialności, uwadze, dystrybucji i danych.
Strażnik dostępu (gatekeeper)	Podmiot kontrolujący dostęp do rynku lub odbiorców; w prawie UE – kategoria platform objętych aktem o rynkach cyfrowych (DMA).
Interoperacyjność	Zdolność systemów i instytucji do wymiany danych i współdziałania na wspólnych standardach; warunek ograniczenia silosów i zależności od jednego dostawcy.
Przenoszalność	Możliwość przeniesienia danych, treści i odbiorców między dostawcami bez utraty wartości; składnik niskiego kosztu wyjścia.
Konwergencja i dyfuzja	Łączenie dziedzin dotąd rozdzielonych (SSH–STEM, kultura–przemysł) oraz przenoszenie wiedzy i kultury z centrów do regionów i między pokoleniami.
Efekty rozlewania (creative spillovers)	Przenikanie wiedzy, wzornictwa i technik z sektorów kreatywnych do przemysłu, obronności i usług.

A1.4. Technologia, dane i sztuczna inteligencja

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Stos suwerenności	Warstwy zdolności technologiczno-kulturowej: energia, chipy, moc obliczeniowa, dane, modele, agenci, kryptografia, kontrola, język i kultura, zaufanie.
Suwerenność technologiczna	Niski koszt wyjścia z zależności od dostawcy i zdolność działania w trybie odciętym – nie autarkia (Manifest 2.0).
Suwerenność kulturowa	Zdolność wspólnoty do wytwarzania, przechowywania, interpretowania i przekazywania własnej kultury, także w modelach AI i na platformach.

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Tryb odcięty	Zdolność utrzymania funkcji krytycznej bez dostępu do zewnętrznego dostawcy, sieci lub usługi chmurowej.
Moc obliczeniowa (compute)	Infrastruktura procesorów i centrów danych potrzebna do trenowania i uruchamiania modeli AI.
Model językowy (LLM)	Model AI trenowany na dużych zbiorach tekstu, generujący i przetwarzający język. Polskie przykłady to m.in. PLLuM i Bielik.
Agent AI	Program oparty na modelu AI, który samodzielnie wykonuje zadania w ramach nadanego mandatu, narzędzi i uprawnień.
Standard agenta TechnoRepubliki	Minimalny zestaw cech każdego agenta: tożsamość, mandat, właściciel, prawa decyzyjne, dane, budżet, narzędzia, mierniki, log decyzji, warunek zatrzymania, eskalacja, nadzór człowieka.
Człowiek decyduje (human-in-command)	Zasada, zgodnie z którą decyzje wysokiego wpływu podejmuje i odpowiada za nie człowiek; AI rekomenduje, człowiek odpowiada.
Narodowy Korpus Kultury i Języka	Inicjatywa flagowa: licencjonowany zasób tekstów, nagrań i obrazów polskiej kultury dla edukacji, nauki i polskich modeli AI, z wynagrodzeniem twórców.
Graf wiedzy	Struktura danych opisująca byty (osoby, miejsca, dzieła, instytucje) i relacje między nimi; podstawa wiarygodnych odpowiedzi AI z cytowaniem źródeł.
Pochodzenie treści (provenance)	Informacja o źródle i historii modyfikacji treści cyfrowej; w Wizji realizowana przez standard C2PA.
Homogenizacja algorytmiczna	Spadek różnorodności treści i form kultury pod wpływem rekomendacji i generatywnej AI; ryzyko opisane m.in. przez Doshi i Hausera (2024).
Załamanie modelu (model collapse)	Utrata różnorodności i jakości modeli trenowanych rekursywnie na danych generowanych przez inne modele (Shumailov i in., 2024).
Odporność kognitywna	Zdolność społeczeństwa do rozpoznawania manipulacji i dezinformacji bez cenzury – przez prebunking, edukację medialną i przejrzystość.
Prebunking (inokulacja)	Uprzedzające uodparnianie odbiorców na techniki manipulacji przez ich wcześniejsze pokazanie (J. Roozenbeek, S. van der Linden).
Red-team	Niezależny zespół, który atakuje plan, model lub system, aby wykryć jego słabości przed przeciwnikiem.
Cyfrowy bliźniak	Model symulacyjny systemu rzeczywistego, aktualizowany danymi, służący do testowania decyzji przed wdrożeniem.
Piaskownica regulacyjna (sandbox)	Kontrolowane środowisko testowania nowej technologii z warunkowym dopuszczeniem, limitem ryzyka i nadzorem regulatora (dokument 35).
Dual-use	Technologie i produkty podwójnego zastosowania – cywilnego i wojskowego.

A1.5. Ustrój, kontrola i odpowiedzialność

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Merytokracja cybernetyczna	System, w którym demokratycznie wybrana władza wyznacza cele, a wykonanie powierza ludziom o dowiedzionych kompetencjach, mierzalnych, audytowalnych i kadencyjnych.
Przechwycenie regulatora (regulatory capture)	Sytuacja, w której regulowany podmiot przejmuje regulatora przez kadry, wiedzę lub finansowanie (G. Stigler).

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Klauzula wygaśnięcia (sunset clause)	Przepis, który automatycznie kończy obowiązywanie regulacji lub istnienie instytucji po określonym czasie, o ile nie zostaną odnowione.
Zasada wyciągniętej ręki (arm's length)	Finansowanie kultury przez niezależne rady i eksperckie jury, które oddzielają decyzję o wsparciu od bieżącej polityki.
Kontrakt wyniku	Umowa, w której finansowanie zależy od osiągnięcia zdefiniowanego rezultatu, a nie od wykonania procedury.
Rada Przyszłych Pokoleń	Proponowany organ oceniający długoterminowe skutki decyzji i sporządzający bilans międzypokoleniowy.
Rejestr systemów AI	Publiczny wykaz systemów AI używanych przez administrację, z ich właścicielami, celami i wynikami audytów.
Prawo do uzasadnienia i odwołania	Prawo obywatela do informacji, że decyzję wspierał system AI, do poznania jej uzasadnienia, korekty danych i skutecznego zaskarżenia.
Panel obywatelski	Losowo wybrana, reprezentatywna grupa obywateli deliberująca nad wybraną decyzją strategiczną.
Jednokadencyjność	Zasada ograniczenia sprawowania funkcji do jednej kadencji w celu przyspieszenia krążenia kadr i ograniczenia reprodukcji elit (dokument 14).

A1.6. Kultura, twórczość i pokolenia

Pojęcie	Znaczenie w Wizji
Kultura jako infrastruktura	Ujęcie kultury jako zasobu warunkującego zaufanie, odporność, innowacyjność i przyciąganie, finansowanego i mierzonego jak infrastruktura, nie jak wydatek okazjonalny.
Społeczeństwo kreatywne	Społeczeństwo, w którym duża część obywateli potrafi identyfikować problemy, uczyć się, współpracować i przekształcać pomysł w wartość (dokument 22).
Kultura 4.0	Instytucje kultury (domy kultury, biblioteki) przekształcone w lokalne laboratoria twórczości, kompetencji cyfrowych i współpracy z AI.
Hegemonia kulturowa	Pojęcie A. Gramsciego: panowanie przez zgodę, osiągnięte przez normy i znaczenia uznawane za oczywiste. W Wizji – narzędzie analizy, nie program.
Władza symboliczna	Pojęcie P. Bourdieu: zdolność narzucania znaczeń i klasyfikacji uznawanych za prawomocne.
Pamięć zbiorowa i kulturowa	Wspólne wyobrażenia o przeszłości utrwalone w instytucjach, rytuałach i miejscach pamięci (M. Halbwachs, P. Nora, J. i A. Assmannowie).
Odporność narracyjna	Zdolność wspólnoty do utrzymania własnej, prawdziwej opowieści o sobie wobec presji obcych narracji i manipulacji.
Sojusz pokoleń / Program 2G	Model współpracy Generacji Z i seniorów; zasada podwójnego klucza: młody lider odpowiada za tempo i narzędzia, doświadczony mentor za standard i konsekwencje (dokument 30).
Reverse mentoring	Mentoring odwrotny: młodszy uczy starszych (np. AI, platform, cyberbezpieczeństwa), starsi uczy młodszych standardów i konsekwencji.
Mikrokwalifikacje	Krótkie, składalne i cyfrowo poświadczane potwierdzenia konkretnych umiejętności.

A1.7. Skróty, akronimy i oznaczenia

Skrót	Rozwinięcie	Znaczenie w Wizji
2G	dwa pokolenia (Two Generations)	model współpracy Generacji Z i seniorów; Program 2G (dokument 30)
3A	antycypacja, absorpcja, adaptacja	metoda TechnoSanacji
A2A	Agent2Agent	protokół komunikacji między agentami AI
AHP	Analytic Hierarchy Process – proces hierarchii analitycznej	metoda wielokryterialnej oceny decyzji
AI	Artificial Intelligence – sztuczna inteligencja	systemy modelujące, wnioskujące lub generujące treści
AI Act	rozporządzenie (UE) 2024/1689 w sprawie sztucznej inteligencji	europejskie ramy prawne dla systemów AI
B+R	badania i rozwój	działalność badawcza i eksperymentalno-rozwojowa
C2PA	Coalition for Content Provenance and Authenticity	standard opisu pochodzenia i historii modyfikacji treści cyfrowych
CLD	Causal Loop Diagram – diagram pętli przyczynowych	narzędzie myślenia systemowego (rysunek 5)
C-UAS	Counter-Unmanned Aircraft Systems	systemy zwalczania bezzałogowych statków powietrznych
DIME+T+L	Diplomacy, Information, Military, Economy + Technology + Law	instrumenty siły państwa
DMA	Digital Markets Act – akt o rynkach cyfrowych, rozporządzenie (UE) 2022/1925	regulacja strażników dostępu
DSA	Digital Services Act – akt o usługach cyfrowych, rozporządzenie (UE) 2022/2065	obowiązki platform, w tym audyt ryzyk systemowych
EMFA	European Media Freedom Act – europejski akt o wolności mediów, rozporządzenie (UE) 2024/1083	pluralizm i niezależność mediów
EuroHPC	European High Performance Computing Joint Undertaking	wspólne przedsięwzięcie UE w zakresie superkomputerów i fabryk AI
FIMI	Foreign Information Manipulation and Interference	zagraniczna manipulacja informacyjna i ingerencja
G20	Grupa Dwudziestu	forum największych gospodarek świata
Gen Z	Generacja Z	pokolenie urodzone mniej więcej w latach 1997–2012
IP	Intellectual Property – własność intelektualna	prawa do wytworów intelektu
IPCEI	Important Projects of Common European Interest	ważne projekty stanowiące przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania
KPI / KRI	Key Performance / Risk Indicator	kluczowy wskaźnik efektywności / ryzyka
LLM	Large Language Model – duży model językowy	model AI przetwarzający i generujący język
M1–M10	misje transformacyjne Wizji	portfel dziesięciu misji (rozdział 6.1)
MCP	Model Context Protocol	protokół łączenia modeli AI z narzędziami i danymi

Skrót	Rozwinięcie	Znaczenie w Wizji
NATO	Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego	sojusz obronny
NIK	Najwyższa Izba Kontroli	naczelny organ kontroli państwowej
NSB	Narodowa Strategia Bezpieczeństwa TechnoRepubliki	dokument 05 Biblioteki
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	benchmarki i oceny polityk
OODA	Observe – Orient – Decide – Act	pętla decyzyjna J. Boyda
OZE	odnawialne źródła energii	wiatr, słońce, biomasa, woda, geotermia
PLLuM	Polish Large Language Model	polski otwarty model językowy rozwijany przez konsorcjum naukowe
R1, R2 / B1, B2	pętle wzmacniające / równoważące	oznaczenia pętli na diagramie przyczynowym (rysunek 5)
S1–S5, S3*	funkcje Modelu Systemu Zdolnego do Przetrwania	operacje, koordynacja, zarządzanie (audyt), przyszłość, tożsamość
SSH–STEM	nauki społeczne i humanistyczne – nauki ścisłe, technika, inżynieria, matematyka	zespoły łączące kompetencje humanistyczne i techniczne
SWOT / TOWS	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats	analiza strategiczna i wynikające z niej strategie
T1–T8	tezy Cyberkulturowej Wizji	osiem tez (rozdział 3)
UE	Unia Europejska	wspólnota polityczna i gospodarcza
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury	dziedzictwo, kultura, etyka AI
UTW 4.0	Uniwersytet Trzeciego Wieku 4.0	program kompetencji cyfrowych i projektowych seniorów
VSM	Viable System Model – Model Systemu Zdolnego do Przetrwania	model organizacji S. Beera

Aneks 2. Bibliografia

Bibliografia obejmuje źródła wykorzystane w wydaniu drugim: dokumenty programowe i destylaty TechnoSanacji, literaturę teoretyczną pięciu dróg dowodowych, literaturę o sile państwa i kulturze oraz akty prawne i dokumenty instytucjonalne. Pozycje uporządkowano w obrębie grup alfabetycznie.

A2.1. Dokumenty programowe i destylaty TechnoSanacji

1. Węgrzyn A. (2026), Manifest TechnoSanacji, wydanie 2.0: Manifest nowej klasy sprawczej – przedsiębiorców ery sztucznej inteligencji, TechnoSanacja.pl, 4.10.2026.
2. Węgrzyn A. (2026), Cyberkulturowa wizja: Hard & Soft Power, wydanie pierwsze, TechnoSanacja.pl, 13.07.2026.
3. Węgrzyn A. (2026), Diagnoza Rzeczypospolitej 2026 – państwo w dryfie strategicznym (dokument 01), TechnoSanacja.pl.

4. Węgrzyn A. (2026), Misja Polityczna TechnoSanacji (dokument 04), TechnoSanacja.pl.
5. Węgrzyn A. (2026), Narodowa Strategia Bezpieczeństwa TechnoRepubliki Polskiej, t. 1 (dokument 05), TechnoSanacja.pl.
6. Węgrzyn A. (2026), Projekt Konstytucji TechnoRepubliki (dokument 06) oraz dokumenty ustrojowe 07–10 (Prezydent, Senat 100, Sąd Najwyższy, Referendum), TechnoSanacja.pl.
7. Węgrzyn A. (2026), Controlling cybernetyczny (dokument 15), TechnoSanacja.pl.
8. Węgrzyn A. (2026), Ład medialny – pętla zwrotna (dokument 19), TechnoSanacja.pl.
9. Węgrzyn A. (2026), Konkurencyjna gospodarka, wydanie trzecie (dokument 21), TechnoSanacja.pl.
10. Węgrzyn A. (2026), Kreatywne społeczeństwo (dokument 22), TechnoSanacja.pl.
11. Węgrzyn A. (2026), Talenty – infrastruktura krytyczna państwa (dokument 23), TechnoSanacja.pl.
12. Węgrzyn A. (2026), Aktywny seniorat (dokument 24) i Program 2G (dokument 30), TechnoSanacja.pl.
13. Węgrzyn A. (2026), Przewodnik TechnoSanacji (25), Mapa wiedzy (26), Mapa ustrojowa (27), Mapa postulatów (28), Mapa programowa (29), TechnoSanacja.pl.
14. Węgrzyn A. (2026), Graf multi-agentów (33), Sandbox regulacyjny (35), Narzędzia AI (36), TechnoSanacja.pl.
15. Węgrzyn A. (2026), TechnoRepublika. Strategia transformacji Polski. Jak zbudować państwo, które przewiduje, działa i odpowiada przed obywatelom, TechnoRepublika.pl.
16. Destylat: Cybernetyka państwa, narodu i organizacji politycznej – sterowanie, zarządzanie, manipulacja, demokratyczna kontrola regulatora w epoce AI (623 publikacje), 2026.
17. Destylat: TechnoRepublika – system multiagentowy (622 publikacje), 2026.
18. Destylat: Strategia wykorzystania AI dla zapewnienia bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa Polski, 2026.
19. Destylat: Innowacje państwa TechnoRepublika (242 publikacje), 30.06.2026.
20. Destylat: Od przedsiębiorczej edukacji do wdrożonej innowacji w Rzeczypospolitej (507 publikacji), 18.09.2026.
21. Destylat: Narodowa strategia TechnoRepubliki Polskiej (geopolityka), 2026.
22. Destylat: Odporność społeczna, gospodarcza i technologiczna TechnoRepubliki, 2026.
23. Destylaty: Polityka senioralna; Aktywny seniorat dla Rzeczypospolitej, 2026.
24. Portal wiedzy TechnoSanacja, <https://technosanacja.pl/> (w tym podstrona Wizja: <https://technosanacja.pl/wizja/>).

A2.2. Cybernetyka, sterowanie i teoria systemów

1. Ashby W.R. (1952), Design for a Brain, Chapman & Hall, Londyn.
2. Ashby W.R. (1956), An Introduction to Cybernetics, Chapman & Hall, Londyn.
3. Beer S. (1972), Brain of the Firm, Allen Lane, Londyn.
4. Beer S. (1975), Platform for Change, Wiley, Londyn.
5. Beer S. (1979), The Heart of Enterprise, Wiley, Chichester.
6. Conant R.C., Ashby W.R. (1970), Every Good Regulator of a System Must Be a Model of That System, International Journal of Systems Science, 1(2), 89–97.
7. Deutsch K.W. (1963), The Nerves of Government: Models of Political Communication and Control, Free Press, Nowy Jork.
8. Foerster H. von (2003), Understanding Understanding: Essays on Cybernetics and Cognition, Springer, Nowy Jork.
9. Kossecki J. (1974), Cybernetyka kultury, PIW, Warszawa.
10. Kossecki J. (1975), Cybernetyka społeczna, PWN, Warszawa.

11. Luhmann N. (1995), Social Systems, Stanford University Press, Stanford (wyd. oryg. Soziale Systeme, 1984).
12. Luhmann N. (2000), Art as a Social System, Stanford University Press, Stanford.
13. Mazur M. (1966), Cybernetyczna teoria układów samodzielnych, PWN, Warszawa.
14. Mazur M. (1976), Cybernetyka i charakter, PIW, Warszawa.
15. Meadows D.H. (1999), Leverage Points: Places to Intervene in a System, The Sustainability Institute, Hartland.
16. Meadows D.H. (2008), Thinking in Systems: A Primer, Chelsea Green, White River Junction.
17. Medina E. (2011), Cybernetic Revolutionaries: Technology and Politics in Allende's Chile, MIT Press, Cambridge.
18. Senge P.M. (1990), The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization, Doubleday, Nowy Jork.
19. Wiener N. (1948), Cybernetics: Or Control and Communication in the Animal and the Machine, MIT Press, Cambridge.

A2.3. Siła państwa, strategia i instytucje

1. Acemoglu D., Robinson J.A. (2012), Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty, Crown, Nowy Jork.
2. Armitage R.L., Nye J.S. (2007), CSIS Commission on Smart Power: A Smarter, More Secure America, Center for Strategic and International Studies, Waszyngton.
3. Besley T., Persson T. (2011), Pillars of Prosperity: The Political Economics of Development Clusters, Princeton University Press, Princeton.
4. Fukuyama F. (2004), State-Building: Governance and World Order in the 21st Century, Cornell University Press, Ithaca.
5. Karp A.C., Zamiska N.W. (2025), The Technological Republic: Hard Power, Soft Belief, and the Future of the West, Crown, Nowy Jork.
6. Mann M. (1984), The Autonomous Power of the State: Its Origins, Mechanisms and Results, European Journal of Sociology, 25(2), 185–213.
7. Mazzucato M. (2013), The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths, Anthem Press, Londyn.
8. Mazzucato M. (2021), Mission Economy: A Moonshot Guide to Changing Capitalism, Allen Lane, Londyn.
9. Michels R. (1911), Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie, Klinkhardt, Lipsk.
10. Nye J.S. (1990), Bound to Lead: The Changing Nature of American Power, Basic Books, Nowy Jork.
11. Nye J.S. (2004), Soft Power: The Means to Success in World Politics, PublicAffairs, Nowy Jork.
12. Nye J.S. (2011), The Future of Power, PublicAffairs, Nowy Jork.
13. Olson M. (1982), The Rise and Decline of Nations, Yale University Press, New Haven.
14. Stigler G.J. (1971), The Theory of Economic Regulation, Bell Journal of Economics and Management Science, 2(1), 3–21.
15. Veblen T. (1899), The Theory of the Leisure Class, Macmillan, Nowy Jork.

A2.4. Kultura, pamięć, dyplomacja publiczna i gospodarka kreatywna

1. Anderson B. (1983), Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism, Verso, Londyn.
2. Anholt S. (2007), Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions, Palgrave Macmillan, Basingstoke.

3. Assmann J. (1992), Das kulturelle Gedächtnis, C.H. Beck, Monachium.
4. Bourdieu P. (1979), La Distinction. Critique sociale du jugement, Les Éditions de Minuit, Paryż.
5. Caves R.E. (2000), Creative Industries: Contracts between Art and Commerce, Harvard University Press, Cambridge.
6. Cull N.J. (2019), Public Diplomacy: Foundations for Global Engagement in the Digital Age, Polity, Cambridge.
7. Florida R. (2002), The Rise of the Creative Class, Basic Books, Nowy Jork.
8. Gramsci A. (1975), Quaderni del carcere, wyd. krytyczne V. Gerratana, Einaudi, Turyn.
9. Halbwachs M. (1925), Les cadres sociaux de la mémoire, Alcan, Paryż.
10. Hobsbawm E., Ranger T. (red.) (1983), The Invention of Tradition, Cambridge University Press, Cambridge.
11. Melissen J. (red.) (2005), The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
12. Nora P. (red.) (1984–1992), Les Lieux de mémoire, Gallimard, Paryż.
13. Throsby D. (2001), Economics and Culture, Cambridge University Press, Cambridge.
14. UNCTAD (2024), Creative Economy Outlook 2024, Genewa.

A2.5. Sieci, platformy i współzależność

1. Barabási A.-L., Albert R. (1999), Emergence of Scaling in Random Networks, Science, 286(5439), 509–512.
2. Benkler Y. (2006), The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom, Yale University Press, New Haven.
3. Bradford A. (2020), The Brussels Effect: How the European Union Rules the World, Oxford University Press, Nowy Jork.
4. Bradford A. (2023), Digital Empires: The Global Battle to Regulate Technology, Oxford University Press, Nowy Jork.
5. Burt R.S. (1992), Structural Holes: The Social Structure of Competition, Harvard University Press, Cambridge.
6. Castells M. (1996), The Rise of the Network Society, Blackwell, Oxford.
7. Farrell H., Newman A.L. (2019), Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion, International Security, 44(1), 42–79.
8. Granovetter M.S. (1973), The Strength of Weak Ties, American Journal of Sociology, 78(6), 1360–1380.
9. Parker G.G., Van Alstyne M.W., Choudary S.P. (2016), Platform Revolution, W.W. Norton, Nowy Jork.
10. Srnicek N. (2016), Platform Capitalism, Polity, Cambridge.
11. Watts D.J., Strogatz S.H. (1998), Collective Dynamics of „Small-World” Networks, Nature, 393, 440–442.
12. Zuboff S. (2019), The Age of Surveillance Capitalism, PublicAffairs, Nowy Jork.

A2.6. Technologia, sztuczna inteligencja i odporność poznawcza

1. Doshi A.R., Hauser O.P. (2024), Generative AI enhances individual creativity but reduces the collective diversity of novel content, Science Advances, 10(28), eadn5290.
2. Miller C. (2022), Chip War: The Fight for the World’s Most Critical Technology, Scribner, Nowy Jork.
3. NIST (2023), Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0), NIST AI 100-1, Gaithersburg.
4. OECD (2019, zm. 2024), Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449, Paryż.

5. Roozenbeek J., van der Linden S. (2019), Fake news game confers psychological resistance against online misinformation, Palgrave Communications, 5, 65.
6. Roozenbeek J., van der Linden S., Goldberg B., Rathje S., Lewandowsky S. (2022), Psychological inoculation improves resilience against misinformation on social media, Science Advances, 8(34), eabo6254.
7. Shumailov I., Shumaylov Z., Zhao Y., Papernot N., Anderson R., Gal Y. (2024), AI models collapse when trained on recursively generated data, Nature, 631, 755–759.
8. C2PA – Coalition for Content Provenance and Authenticity, Technical Specification (Content Credentials), <https://c2pa.org/>.
9. UNESCO (2021), Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence, Paryż.
10. EEAS (2023–2025), Report on Foreign Information Manipulation and Interference Threats (kolejne edycje), Europejska Służba Działań Zewnętrznych, Bruksela.

A2.7. Akty prawne i dokumenty instytucjonalne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78, poz. 483), w szczególności art. 6 i art. 73.
2. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jedn. z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. z późn. zm.).
4. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym.
5. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1925 z dnia 14 września 2022 r. w sprawie kontestowalnych i uczciwych rynków w sektorze cyfrowym (akt o rynkach cyfrowych).
6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych (akt o usługach cyfrowych).
7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1083 z dnia 11 kwietnia 2024 r. ustanawiające wspólne ramy dla usług medialnych na rynku wewnętrznym (europejski akt o wolności mediów).
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1689 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia zharmonizowanych przepisów dotyczących sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji).
9. Rada Europy (2024), Konwencja ramowa o sztucznej inteligencji i prawach człowieka, demokracji i państwie prawa (CETS nr 225), Wilno, 5.09.2024.
10. UNESCO (2005), Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż.
11. Draghi M. (2024), The Future of European Competitiveness, Komisja Europejska, Bruksela.

Aneks 3. Nota metodologiczna

- Publikacja powstała na bazie danych portalu TechnoSanacja z wykorzystaniem narzędzi AI i przy udziale autora w pętli kreatywnej i weryfikacyjnej.
- Formuła naczelna jest zachowana bez zmian, ponieważ odwołują się do niej Mapa wiedzy, Mapa ustrojowa i Przewodnik; formułę siły przyjęto w brzmieniu z Mapy ustrojowej i podstrony Wizja portalu.
- Oceny w mapach cieplnych (rysunki 12 i 15) oraz profile na rysunku 2 mają charakter ekspercki i ilustracyjny; nie są pomiarami. Wartości centralności na rysunku 9 pochodzą z modelu ilustracyjnego destylatu „Strategia AI dla bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa Polski”.
- Diagnozy dotyczące „przechwycenia”, „struktur pasożytniczych” i „klasy próżniaczej” mają charakter systemowy i odnoszą się do mechanizmów pogoni za rentą, koncentracji, asymetrii informacji oraz braku odpowiedzialności za wynik. Nie stanowią przypisania winy określonym osobom ani grupom bez odrębnej analizy dowodowej.
- Wdrożenie opisanych rozwiązań wymaga dalszych prac konstytucyjnych, legislacyjnych, finansowych, technologicznych oraz oceny zgodności z prawem krajowym i europejskim.

Polska, 4.10.2026 · wydanie 2.0. Materiał udostępniony na licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa.

